

Ο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ

Διαθεματικό Σχέδιο Εργασίας

Το Βυζάντιο για πολλές δεκαετίες στην ιστοριογραφία ταυτιζόταν ως βίος παράλληλος με τους σκοτεινούς αιώνες της Μεσαιωνικής Δύσης. Οι νεότερες μελέτες σχετικά με την τέχνη της ορθόδοξης εικόνας έδωσαν το έναυσμα για μία θετικότερη επανεκτίμηση του βυζαντινού πολιτισμού. Στις μέρες μας, η ιστορική επιστήμη φέρνει στο φως και ανασυνθέτει ποικίλους τομείς της κοινωνικής, οικονομικής, δικαιοσύνης, καλλιτεχνικής, λογοτεχνικής, διπλωματικής, πολιτικής, επιστημονικής κ.λπ. ζωής των βυζαντινών. Η πρότασή μας εστιάζεται στη διαθεματική μελέτη και ανασύνθεση του βίου και του πολιτισμού των βυζαντινών, δηλαδή των κατοίκων της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, μέσα από την τέχνη της εικονογραφίας.

Το Βυζάντιο για πάνω από χίλια χρόνια στέγαζε κυρίως πολιτιστικά μια πλειάδα διαφορετικών λαών και παραδόσεων, φανερώνοντας μία διαπολιτισμική σύνθεση με κυρίαρχο τον ελληνικό οικουμενικό τρόπο της δημιουργικής πρόσληψης, αφομοίωσης και νέας σύνθεσης. Είναι, λοιπόν, άκρως ενδιαφέρουσα η μελέτη ενός τέτοιου θέματος, πέρα από τα στεγανά της καθιερωμένης ιστορικής ύλης και στα όρια μιας ευέλικτης προσέγγισης της ιστορικής γνώσης, γιατί αναδεικνύει την οικουμενικότητα του ελληνισμού, συμβάλλει στους όρους και στις προϋποθέσεις μιας σύγχρονης διαπολιτισμικής σύνθεσης, στο πλαίσιο της παγκοσμιοποιούμενης ανθρωπότητας, και τέλος, φωτίζει την ελληνική πολιτιστική κληρονομιά και συμμετοχή στην οικοδόμηση του σύγχρονου ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Εισαγωγή

Η παραπάνω πρόταση που στοχεύει στην ανίχνευση των ποικίλων όψεων του βυζαντινού βίου και πολιτισμού μέσα από τη μελέτη και διερεύνηση της εικονογραφίας είναι από τη φύση της *διαθεματική* κατεξοχήν. Σκοπεύοντας στην ολιστική και όχι στην αποσπασματική θεώρηση του βυζαντινού πολιτισμού, οι μαθητές ενθαρρύνονται να αυτενεργήσουν δημιουργικά και κριτικά σε ένα ταξίδι

γνώσεων, χρωμάτων και σχεδίων, παρατηρώντας λεπτομέρειες, συγκρίνοντας στοιχεία, ερμηνεύοντας εικαστικά θέματα, ανοίγοντας διαύλους με την παράδοση και την ιστορία. Η γνωσιακή αυτή πορεία γίνεται συνεργατικά και συλλογικά, αξιοποιώντας και αναδεικνύοντας τα προσωπικά ενδιαφέροντα, το μεράκι, τη φαντασία αλλά και τις ιδιαίτερες δεξιότητες κάθε μαθητή.

Η ερμηνευτική αυτή προσπάθεια, περιδιάβαση στην τέχνη της εικόνας, εξοικειώνει τους μαθητές με τον τρόπο που οι βυζαντινοί ενσωμάτωναν και εξέφραζαν, πέρα από τα αμιγώς θεολογικά στοιχεία της εικόνας, και τον τρόπο του καθημερινού βίου και πολιτισμού τους. Και τούτο γιατί η τέχνη της ζωγραφικής για αιώνες υπήρξε ο αμεσότερος τρόπος διάχυσης και μετάδοσης ιδεών, μηνυμάτων, γνώσεων, ό,τι τέλος πάντων συγκροτεί, δίνει έκφραση και οντότητα σε έναν πολιτισμό ως τρόπο του βίου. Ο ελληνικός χώρος, γεμάτος από μνημεία όχι μόνο της κλασικής αλλά και της βυζαντινής περιόδου, μπορεί να αποτελέσει ένα καλό ερέθισμα για μία βαθύτερη γνωριμία με τα μεγάλα βυζαντινά μνημεία γενικά αλλά και τη δυνατότητα αναζήτησης και διερεύνησης ανάλογων μνημείων στην τοπική περιφέρεια κάθε σχολικής κοινότητας.

Μέσα από την συνεργασία και ανταλλαγή των γνώσεων και των πορισμάτων κατά την εφαρμογή και διερεύνηση της πρότασης αυτής, οι μαθητές εμπλουτίζουν και αναδιοργανώνουν τις ιστορικές γνώσεις τους σφαιρικά και ολιστικά. Συμπλέκοντας δημιουργικά τις πληροφορίες με τα συναισθήματα, τις δεξιότητες και τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα τους οι ίδιοι οι μαθητές, με τη συμπαράσταση και έμπνευση του υπεύθυνου εκπαιδευτικού, αναδεικνύουν τη μάθηση σε διαδικασία διαδραστική και συλλογική.

Ενδεικτικές διαθεματικές ενότητες – Εμπλεκόμενα μαθήματα

Το σχέδιο εργασίας στην παρούσα πρόταση προορίζεται για τις τρεις τάξεις του Γυμνασίου. Ενδεικτικά προτείνονται οι παρακάτω διαθεματικές ενότητες :

- *Όψεις της καθημερινής ζωής στο Βυζάντιο*
- *Τα επαγγέλματα των βυζαντινών*
- *Η αγροτική ζωή στο βυζαντινό κόσμο*
- *Πολίτικη κουζίνα: Οι διατροφικές συνήθειες των βυζαντινών*
- *Ενδυματολογικά στοιχεία στη διάρκεια της βυζαντινής περιόδου*
- *Μουσική και μουσικά όργανα στο Βυζάντιο*
- *Η παιδεία στο Βυζάντιο*

- *Ο κόσμος του βιβλίου στο Βυζάντιο: βυζαντινά εικονογραφημένα χειρόγραφα*
- *Οι θετικές επιστήμες στο Βυζάντιο*
- *Η ιατρική επιστήμη στο Βυζάντιο*
- *Γεωγραφικοί χάρτες και εξερευνητικά ταξίδια κατά την περίοδο του Βυζαντίου*
- *Το φυσικό περιβάλλον στη βυζαντινή τέχνη*
- *Τα βυζαντινά λιμάνια και το μεσαιωνικό εμπόριο*
- *Βυζαντινά νομίσματα*
- *Κωνσταντινούπολη: Η πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας*
- *Ο ναός της Αγίας Σοφίας*
- *Θεσσαλονίκη, η συμβασιλεύουσα*
- *Η βυζαντινή πολιτεία του Αγίου Όρους*
- *Ο Μυστράς*
- *Το δίκαιο και οι θεσμοί στη βυζαντινή κοινωνία*
- *Η πολιτική ιδεολογία του Βυζαντίου*
- *Η στρατιωτική τέχνη των βυζαντινών*
- *Τα βυζαντινά κάστρα*
- *Ο βυζαντινός στόλος*
- *Το υγρόν πυρ*
- *Η κοινωνική διαστρωμάτωση του βυζαντινού κόσμου*
- *Το θέατρο στο Βυζάντιο*
- *Η λειτουργία του Ιπποδρόμου και τα αθλητικά θεάματα στους βυζαντινούς*
- *Πληθυσμιακά στοιχεία των πόλεων και της υπαίθρου στο Βυζάντιο*
- *Η θέση της γυναίκας στη βυζαντινή κοινωνία*
- *Λαογραφικά στοιχεία, έθιμα, παραδόσεις και θρύλοι στο Βυζάντιο*
- *Ανατολική και δυτική ζωγραφική : συγκριτική μελέτη και αντιπαραβολή*
- *Σχολές και τεχνοτροπίες της βυζαντινής εικονογραφίας*
- *Μαρτυρίες για τη βυζαντινή ιστορία μέσα από τις εικονογραφικές παραστάσεις*
- *Η θεολογία της εικόνας*
- *Η εικονομαχική έριδα: εικονοκλάστες και υπερασπιστές των εικόνων στο Βυζάντιο*
- *Το Βυζάντιο ως οικουμένη*

- *Βυζάντιο και πολυπολιτισμικότητα*
- *Βυζάντιο και Ισλάμ*
- *Το Βυζάντιο και η Δύση*
- *Το Βυζάντιο και οι Σλάβοι*
- *Το Βυζάντιο μετά το Βυζάντιο*
- *Βυζάντιο και Νέος Ελληνισμός*

Εμπλεκόμενα μαθήματα και επιστημονικοί κλάδοι

Ιστορία	Ιστορία της τέχνης
Θρησκευτικά	Αρχιτεκτονική
Αισθητική αγωγή	Χημεία
Μουσική	Φυσική
Λογοτεχνία	Μαθηματικά
Οικιακή Οικονομία	Γεωγραφία
Κοινωνιολογία	Φυσική Αγωγή
Κοινωνική και πολιτική αγωγή	Τεχνολογία

Παιδαγωγικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Η παιδαγωγική και μεθοδολογική προσέγγιση της πρότασης μπορεί να έχει ως αφετηρία κάποια βιωματική αφόρμηση. Αφού συζητήσουν οι μαθητές με συντονιστή τον υπεύθυνο καθηγητή τις παραμέτρους της διαθεματικής πρότασης και τους τρόπους πρόσβασης και άντλησης υλικού και πληροφοριών καταλήγουν σε διάφορες ομάδες κάθε μία από τις οποίες επιλέγει τη δική της διαθεματική ενότητα. Θέτοντας συγκεκριμένους στόχους εργασίας, οργανώνοντας το χρονικό διάστημα, κατανέμουν τις ενέργειες κάθε μέλους της ομάδας με βάση τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις του καθενός.

Μέσα από μια κριτική διαδικασία ανταλλαγής ελεύθερων σκέψεων, προτάσεων, δεξιοτήτων και ενδιαφερόντων, προγραμματίζονται ενέργειες, τομείς δράσεων και έρευνας. Ο τρόπος αυτός κρίνεται απαραίτητος πριν την υλοποίηση του σχεδίου εργασίας, γιατί ακριβώς από τις παιδαγωγικές και μεθοδολογικές αυτές προϋποθέσεις πηγάζει τελικά το ίδιο το μορφωτικό γεγονός. Κατά τη διεξαγωγή του, τα μέλη των ομάδων πραγματοποιούν διαλείμματα ενημέρωσης και ανταλλαγής

πληροφοριών, γεγονός που επιτρέπει την ανατροφοδότηση, το συντονισμό και επαναπροσανατολισμό της διαθεματικής έρευνας.

Ο χρόνος πραγματοποίησης της πρότασης μπορεί να διαρκέσει ένα ή δύο τρίμηνα ανά εβδομαδιαίο δίωρο. Πάντως, είναι σκόπιμο να προτιμώνται σχέδια εργασίας μικρής ή μέσης διάρκειας, προκειμένου το ενδιαφέρον των μαθητών να παραμένει έντονο. Ας σημειωθεί ότι κύριος στόχος της διαδικασίας αυτής είναι οι μαθητές να *μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν*. Η κατάλληλη διαρρύθμιση της σχολικής αίθουσας κρίνεται απολύτως επιβεβλημένο στοιχείο για την επιτυχία διεξαγωγής της διαθεματικής αυτής πρότασης. Η αναζήτηση και ο εντοπισμός σχετικών διαδικτυακών τόπων, οι επισκέψεις σε μνημεία, μουσεία, ναούς αλλά και η συνεργασία με ειδικούς ιστορικούς, αρχαιολόγους, μουσειολόγους, καλλιτέχνες και άλλα πρόσωπα που θα μπορούσαν να στηρίξουν την υλοποίηση της πρότασης θεωρείται απαραίτητη και για τον κοινωνικό χαρακτήρα της γνώσης και της επικοινωνίας. Τέλος, η συμμετοχή του υπεύθυνου καθηγητή θα πρέπει να πραγματοποιείται διακριτικά ώστε να συμμετέχει κυρίως και όχι απλώς να ηγείται κατά τρόπο συμβατικό και παραδοσιακό στην υλοποίηση της πρότασης.

Γενικές αρχές και στόχοι

- Η πολυπρισματική θεώρηση του θέματος.
- Ο επαναπροσδιορισμός της παραδοσιακής ύλης του μαθήματος της βυζαντινής τέχνης και ιστορίας μέσα από μια ανοικτή και δυναμική θεματική.
- Η ελεύθερη, συλλογική και ενεργός συμμετοχή των μαθητών στην όλη διαδικασία του σχεδίου εργασίας.
- Η ενεργοποίηση των ενδιαφερόντων, της κριτικής ικανότητας και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων κάθε μαθητή.
- Η γνωριμία με την τέχνη της εικόνας.
- Η εξοικείωση με την ιστορική έρευνα και σπουδή.
- Η μετάφραση της εικόνας σε λόγο: η εικονογραφία εκφράζει και αφηγείται έναν πολιτισμό και μια συγκεκριμένη εποχή.

Διδακτικοί στόχοι

- Να εξοικειωθούν οι μαθητές με την έννοια και το περιεχόμενο του βυζαντινού πολιτισμού.
- Να εξοικειωθούν με την τεχνοτροπία της βυζαντινής ζωγραφικής.

- Να αντιληφθούν την αξία και τη σημασία του βυζαντινού πολιτισμού ως τμήματος της πολιτιστικής παράδοσης και κληρονομιάς του ελληνισμού αλλά και άλλων λαών στα Βαλκάνια, την ανατολική Ευρώπη, τη Ρωσία, τη Μέση Ανατολή.
- Να αξιολογήσουν τα επιτεύγματα του βυζαντινού πολιτισμού και να κατανοήσουν τη συμβολή του στην πορεία και διαμόρφωση του σύγχρονου ευρωπαϊκού πολιτισμού.
- Να γνωρίσουν τις ποικίλες όψεις και εκφάνσεις του πολιτισμού αυτού σε μια διαχρονική θεώρησή τους, με τις τυχόν συνέχεις, διαβρώσεις, επιβιώσεις και τις αναπόφευκτες μεταβολές τους.
- Να γνωρίσουν τα ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία της βυζαντινής εικονογραφίας.
- Να αναπτύξουν τις έννοιες και τις δεξιότητες που επιτρέπουν στους μαθητές να προσλαμβάνουν και να χρησιμοποιούν την καλλιτεχνική διαδικασία.
- Να εξοικειωθούν με τη ζωντανή παρουσία του βυζαντινού κόσμου καθώς και με τα αισθητικά στοιχεία της εικονογραφίας του.
- Να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές σε ό,τι αφορά τις ιστορικές τους ρίζες, τα μνημεία του ελληνορθόδοξου πολιτισμού που μας παραδόθηκαν ως κληρονομιά, τις συνήθειες εκείνες στην καθημερινή μας ζωή που θυμίζουν κάτι από τα παλιά. Το άμεσο αυτό κοίταγμα και η εμπειρική γνωριμία του βυζαντινού βίου και πολιτισμού συντελεί αποφασιστικά στη διαμόρφωση ιστορικής, πολιτιστικής και αισθητικής συνείδησης.
- Η δημιουργική αναζήτηση, σκέψη και έκφραση μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές στην κατανόηση σύγχρονων πολιτιστικών φαινομένων.
- Να προκαλέσει μια ελεύθερη, δημιουργική, βιωματική, συμμετοχική και πειραματική προσέγγιση και εξερεύνηση των διαφόρων εκφάνσεων του βυζαντινού κόσμου από τους μαθητές.
- Να οικοδομήσει μια γλώσσα που θα επιτρέψει στους μαθητές να αναζητήσουν σοβαρά τη διαδικασία ερμηνείας και πρόσληψης των μνημείων του βυζαντινού πολιτισμού (σημασιοδότηση και κριτική κατανόηση της τέχνης).
- Να ευαισθητοποιηθούν και ενεργοποιηθούν οι μαθητές σε σχέση με την εξελικτική φύση του πολιτισμού και τη δύναμη της αλλαγής που εμπεριέχει.
- Να φέρει τους μαθητές σε επαφή με στάσεις ζωής, αξίες και πολιτιστικά αγαθά αλλοτινών πολιτισμών αναδεικνύοντας τη σχετικότητα και συνέχεια του πολιτιστικού γίγνεσθαι.

Ενδεικτικές δραστηριότητες

- Ο βυζαντινός πολιτισμός – Η τέχνη της εικόνας. Βιωματικές αφορμήσεις. Επιλογή διαθεματικής ενότητας από το προτεινόμενο σχέδιο εργασίας. Αναζήτηση, έρευνα και συλλογή εικόνων από βιβλία, λευκώματα, περιοδικά, κάρτες, συλλογές, καταλόγους εκθέσεων, μουσείων, δικτυακούς τόπους, ναούς, μοναστήρια, μουσεία, μνημεία. Έρευνα, συλλογή και αποδελτίωση μέσα από τη βιβλιογραφία που γίνεται σε επίπεδο πηγών (βυζαντινά κείμενα – χρονογραφίες – πατερικά κείμενα κ.λπ.) και σε επίπεδο της σύγχρονης ιστορικής μελέτης του βυζαντινού κόσμου και πολιτισμού.
- Καταγραφή των πρώτων ιδεών και απόψεων για το υλικό που προσέγγισαν οι μαθητές.
- Επεξεργασία του υλικού αυτού. Συσχετισμός με το αντίστοιχο κοινωνικό-ιστορικό πλαίσιο αναφοράς. Κριτική αποτίμηση του υλικού.
- Επισκέψεις σε ναούς, μονές, μνημεία και μουσεία.
- Επίσκεψη σε εργαστήρι αγιογραφίας και σε κέντρο συντήρησης έργων τέχνης. Συζήτηση με ειδικούς βυζαντινολόγους, αγιογράφους, συντηρητές και μουσειολόγους.
- Δημιουργική χρήση του υλικού: οργάνωση έκθεσης στο σχολείο ή στην πόλη, κατασκευή collage ή μακέτας, συγγραφή σεναρίου, δραματοποίηση (αναπαράσταση μιας σχολικής διδασκαλίας στο Βυζάντιο, πρόσκληση σε γεύμα σε ένα βυζαντινό σπίτι, αναπαράσταση της επίσκεψης της Δανιηλίδας στην αυλή του αυτοκράτορα, έκθεση αγροτικών προϊόντων που καλλιεργούνταν στο Βυζάντιο) και διάλογοι, θεατρικό δρώμενο, παραγωγή βιντεοταινίας, συγγραφή ιστορικού μυθιστορήματος,
- Σύνταξη βιβλίου-φακέλου.

Παρουσίαση φακέλων και αξιολόγηση του έργου των ομάδων

Μέσα από ποικίλες δραστηριότητες οι μαθητές αφού συγκεντρώσουν και επεξεργαστούν στοιχεία για τη θεματική ενότητά τους σε επίπεδο ομάδων οργανώνουν και δημιουργούν η κάθε μια τον τρόπο παρουσίασης του θέματός της. Μέσα από εικαστικές προβολές, εκθέσεις και παρουσιάσεις προβάλλουν τις διάφορες φάσεις διεξαγωγής της έρευνας και τα τελικά αποτελέσματα της υλοποίησης του

σχεδίου εργασίας. Η αξιολόγηση του έργου κάθε ομάδας γίνεται από τις υπόλοιπες. Η παρουσίαση μπορεί να γίνει είτε στο σχολείο λειτουργώντας ως έκθεση εικαστικού και ιστορικού υλικού, είτε σε άλλους χώρους εκτός σχολείου για την περαιτέρω προβολή του σχεδίου εργασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΠΗΓΕΣ

Κείμενα της λόγιας βυζαντινής λογοτεχνίας

- Άννα Κομνηνή, *Αλεξιάς*
- *Βασιλικά*
- *Γεωπονικά*
- Γεώργιος Ακροπολίτης
- Γεώργιος Μοναχός
- Συνεχιστής του Γεωργίου Μοναχού
- Διγενής Ακρίτας
- Δούκας
- Ελληνική Πατρολογία, J.P. Migne, *Patrologia Graeca*
- Ευστάθιος Θεσσαλονίκης
- *Εκλογή των Ισαύρων*
- *Επαρχικόν Βιβλίον-Περί αρτοποιιών*
- Θεοδωρίτου, *Εκκλησιαστική ιστορία*
- Θεοδώρου Αναγνώστου, *Εκκλησιαστική ιστορία*
- Θεοδώρου Λασκάρως, *Έργα*
- Θεόδωρος Μετοχίτης
- Θεοφάνης
- Συνεχιστής του Θεοφάνους
- Θεοφυλάκτου Σιμοκάττου, *Οικουμενική Ιστορία*
- Ιωάννης Μαυρόπουλος
- Ιωάννου Ζωναρά, *Επιτομή Ιστοριών*
- Κάλλιστος Νικηφόρος, *Εκκλησιαστική Ιστορία*
- Καντακουζηνός
- Κεδρηνός
- Κίνναμος
- Κεκαυμένου, *Νουθετικός, Στρατηγικόν*
- Κοσμάς Ινδικοπλεύστης, *Χριστιανική Τοπογραφία*
- Κωδινού, *Περί οφφικίων*
- Κωνσταντίνου Πορφυρογέννητου,
- Μαλάλας Ιωάννης, *Χρονογραφία* Μαυρικίου, *Στρατηγικόν*
- Μιχαήλ Ατταλειάτης, *Ιστορία*
- Μιχαήλ Σύρος
- *Νεαραί*
- Νικήτας Χωνιάτης
- Νικηφόρου Βλεμμύδου, *Αυτοβιογραφία*
- Νικηφόρος Γρηγοράς, *Ρωμαϊκή Ιστορία, Αλληλογραφία*
- Νικηφόρος Βρυέννιος
- Νικίου Ιωάννης, *Παγκόσμιον Χρονικόν*
- *Νόμοι Στρατιωτικοί*
- Παλλάδιου, *Λαυσαϊκόν*
- *Πανδέκται*
- *Πασχάλιον Χρονικόν*
- Πατρικίου Πέτρου, *Ιστορίαι, Περί πολιτικής καταστάσεως*
- Παχυμέρης Γεώργιος, *Συγγραφικαί ιστορίαι*
- Πρίσκος, *Ιστορία βυζαντιακή και τα κατ' Αττίλαν*
- Προδρόμου Θεοδώρου (Πτωχοπροδρόμου), *Επιθαλάμια*
- Προκοπίου, *Ανέκδοτα, Περί κτισμάτων, Περί περσικών πολέμων, Υπέρ των πολέμων λόγοι*
- Σκυθοπολίτης Κύριλλος
- Σκυλίτζης Ιωάννης, *Σύνοψις ιστοριών*
- Σούδα
- Συνεσίου, *Περί βασιλείας*
- Σωζομενός
- Σωκράτους Σχολαστικού, *Εκκλησιαστική Ιστορία*

- *Ἐκθεσις της Βασιλείου Τάξεως, Περί Θεμάτων, Προς τον ἴδιον υἱόν Ρωμανόν Λέοντος Στ', Τακτικά, Νεαραί*
- *Λιουτπράνδος, Ανταπόδοσις*
- *Φιλοθέου, Κλητορολόγιον*
- *Φιλοστοργίου, Εκκλησιαστική Ιστορία*
- *Φραντζής*
- *Φωτίου, Βιβλιοθήκη*
- *Ψελλού, Χρονογραφία*

Κείμενα της δημόδους βυζαντινής λογοτεχνίας

- *Βίος Βαρλαάμ και Ιωάσαφ*
- *Τιμαρίων και Βάζαρις*
- *Χελιδονίσματα και Κάλαντα*
- *Μυθιστόρημα του Αλεξάνδρου*
- *Φυσιολόγος*
- *Τα κατά Στεφανίτην και Ιχνηλάτην*
- *Βίβλος Συντίπα του Φιλοσόφου*
- *Το Τραγούδι του Αρμούρη*
- *Υιός του Ανδρονίκου*
- *Το τραγούδι του Πορφύρη*
- *Αιχμάλωτος*
- *Το τραγούδι του Θεοφυλάκτου*
- *Βασίλειος Διγενής Ακρίτας*
- *Του Προδρόμου κυρού Θεοδώρου προς*
- *τον βασιλέα Μαυροϊωάννην*
- *Σπανέας-Διδασκαλία παραινετική*
- *Μιχαήλ Γλυκάς-Χρονογραφία, Επιστολές*
- *Το Χρονικόν του Μορέως*
- *Λίβιστρος και Ροδάμνη*
- *Καλλίμαχος και Χρυσορρόη*
- *Βέλθανδρος και Χρυσάντζα*
- *Ιμπερίος και Μαργαρόνα*
- *Φλόριος και Πλαντζιαφλόρα*
- *Διήγησις Απολλωνίου του Τυρίου*
- *Πόλεμος της Τρωάδος*
- *Διήγησις του Αλεξάνδρου*
- *Φυλλάδα του Μεγαλεξάνδρου*
- *Διήγησις του Βελισσαρίου*
- *Διήγησις του Αχιλλέως ή Αχιλλής*
- *Λόγος παρηγορητικός περί Δυστυχίας και Ευτυχίας*
- *Ιστορία του Πτωχολέοντος*
- *Αμαρτωλού παράκλησις*
- *Φιλοσοφία του κρασοπατέρα, Φυσιολογική διήγησις του υπερτίμου κρασοπατέρα Πέτρου του Ζυφομούστου*
- *Περί ξενιτείας*
- *Διήγησις παιδιόφραστος περί τετραπόδων*
- *Πουολόγος*
- *Συναζάριον του τιμημένου γαδάρου*
- *Πωρικολόγος*
- *Οψαρολόγος*
- *Ακολουθία του ανόσιου τραγογένη σπανού*
- *Ομιλία του νεκρού βασιλιά*
- *Μπεργαδή- Αποκόπος*
- *Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως*
- *Ονειροκριτικά*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ – ΣΕΙΡΕΣ

Κείμενα Βυζαντινής Ιστοριογραφίας 1-11, εκδ. Κανάκη, τη σειρά διευθύνουν ο Δημήτρης Τσουγκαράκης και ο Βρασίδας Καραλής:

[ΜΙΧΑΗΛ] ΔΟΥΚΑΣ, *Βυζαντινοτουρκική Ιστορία*, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Βρασίδας Καραλής, Αθήνα 1997.

ΜΙΧΑΗΛ ΨΕΛΛΟΣ, *Χρονογραφία* (τόμοι 2), Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Βρασίδης Καραλής, Αθήνα

ΜΙΧΑΗΛ ΨΕΛΛΟΣ, *Ανθολογία*, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Βρασίδης Καραλής, Αθήνα

ΛΕΩΝ ΔΙΑΚΟΝΟΣ, *Ιστορία*, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Βρασίδης Καραλής, Αθήνα

ΚΕΚΑΥΜΕΝΟΣ, *Στρατηγικόν*, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Δημήτρης Τσουγκαράκης, Αθήνα

ΙΩΣΗΦ ΓΕΝΕΣΙΟΣ, *Περί Βασιλειών*, Μετάφραση-Σχόλια Παύλος Νιαβής, Εισαγωγή Δ. Τσουγκαράκης, Αθήνα

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, *Ιστορία Σύντομος*, Μετάφραση Λίνα Κωσταρελή, Εισαγωγή Δ. Τσουγκαράκης, Αθήνα

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΜΙΝΙΑΤΗΣ, *Εις την άλωσιν της Θεσσαλονίκης*, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Εύδοξος Τσολάκης, Αθήνα

ΑΓΑΘΙΑΣ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, *Ιστορίαι*, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Αλέξανδρος Αλεξάκης

ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΩΝΑΡΑΣ, *Επιτομή Ιστοριών* (τόμοι 3), Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Ιορδάνης Γρηγοριάδης, Αθήνα

ΜΙΧΑΗΛ ΑΤΤΑΛΕΙΑΤΗΣ, *Ιστορία*, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Ιωάννης Πολέμης, Αθήνα

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΥΕΝΝΙΟΣ, *Υψηλή Ιστορία*, Μετάφραση-Σχόλια Δέσποινα Τσουκλίδου, Εισαγωγή Δ. Τσουγκαράκης, Αθήνα

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Άλωση της Θεσσαλονίκης*, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Βασίλης Κατσαρός, Αθήνα

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΗΣ, *Χρονική Συγγραφή*, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Ιωάννης Πολέμης, Αθήνα

ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ ΣΙΜΟΚΑΤΤΗΣ, *Ιστορία*, Μετάφραση Δέσποινα Τσουκλίδου, Εισαγωγή-σχόλια Δημήτρης Τσουγκαράκης, Αθήνα 2005

ΛΕΟΝΤΟΣ ΣΤ΄, ΜΑΥΡΙΚΙΟΥ, ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ, ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ, *Ναυμαχικά*, Γενική εισαγωγή Ταξιάρχης Γ.Κόλιας, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Ιωάννης Χ. Δημητρούκας, Αθήνα 2005

ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΙΜΒΡΙΟΥ, *Ιστορία*, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Diether Roderich Reinsch & Φωτεινή Κολοβού, Αθήνα 2005

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΦΡΑΝΤΖΗ, *Βραχύ Χρονικό*, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Δήμητρα Ι. Μονιού, Αθήνα 2006

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΕΤΟΧΙΤΗΣ, *Ηθικός ή περί Παιδείας*, Εισαγωγή-Κριτική έκδοση, Μετάφραση-Σημειώσεις Ιωάννης Δ. Πολέμης, Αθήνα 1995

ΕΥΩΔΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, *Οι Σαρανταδύο Μάρτυρες του Αμορίου*, Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Στέφανου Ευθυμιάδη, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1989

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ, επιμ. Στυλ. Αλεξίου, εκδ. Ερμής, Αθήνα 1998

ΛΙΟΥΤΠΡΑΝΔΟΥ ΤΗΣ ΚΡΕΜΩΝΑΣ, *Πρεσβεία στην Κων/πολη του Νικηφόρου Φωκά*, μτφρ. Δ. Δεληολάνης, εκδ. Στοχαστής, Αθήνα 1997-98

ΓΟΔΕΦΡΙΔΟΥ ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΥ, *Η κατάκτηση της Κων/πολης*, εκδ. Χατζηνικολή 3 , Αθήνα 2002

ΡΟΒΕΡΤΟΥ ΤΟΥ ΚΛΑΡΙ, *Η κατάκτηση της Κων/πολης*, εκδ. Χατζηνικολή, Αθήνα 1990

ΛΙΒΑΝΙΟΣ, *Προς Θεοδόσιον τον βασιλέα υπέρ των ιερών*, εκδ. Κατάρτι, Αθήνα 1998

ΛΙΒΑΝΙΟΣ, *Θρήνος για τον Ιουλιανό...*, εκδ. Θύραθεν, Θεσσαλονίκη 1998

ΜΑΛΑΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, *Χρονογραφία*, εκδ. Ηλιοδρόμιο, Αθήνα 2001

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, *Μισοπώγων ή Αντιοχικός. Επιστολές. Κατά Χριστιανών*, εκδ. Θύραθεν, Θεσσαλονίκη 1997

B. ΜΕΛΕΤΕΣ

ΑΓΓΕΛΗ Δ., *Βυζαντινή Αισθητική*, εκδ. Εκδόσεις των Φύλων, Αθήνα 2004.

ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ Πολύμνιας, *Ιουλιανός : Μια βιογραφία*, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 2001.

ΑΛΕΞΙΟΥ Στυλιανού, *Δημώδη Βυζαντινά : Μελέτες*, εκδ. Στιγμή, Αθήνα 1997.

ΑΜΙΤΣΗ Δε Εδμόνδου, *Η Κωνσταντινούπολις*, μτφρ. Δημ. Βερναρδάκη, εκδ. Αθ. Σταμούλη, Αθήνα 2001.

ΑΜΟΙΡΙΔΟΥ Ν. Ευαγγελίας, *Αγία Θεοφανώ η βασιλίς*, εκδ. Κυριακίδη αφοί, Θεσσαλονίκη 2006.

ANGOLD Michael J., *Η τέταρτη Σταυροφορία*, εκδ. Παπαδήμας, Αθήνα 2006.

ANGOLD Michael J., *Η Βυζαντινή αυτοκρατορία από το 1025 έως το 1204*, εκδ. Παπαδήμας², Αθήνα 2004.

ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ-ΤΡΕΧΛΗ Ζωή, *Από την αρχαία ελληνικήν πόλιν στη Βυζαντινή Οικουμένη*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2005.

ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ Παναγιώτη, *Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος Ζ΄ Πορφυρογέννητος και οι Ούγγροι*, εκδ. Βασιλόπουλος Στέφανος Δ., Αθήνα 1996.

ΑΡΒΕΛΕΡ Ελένη, *Μοντερνισμός και Βυζάντιο*, Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1997.

ΑΣΗΜΟΜΥΤΗ Β.κ.ά., *Η πολιτισμική προσφορά του Ελληνισμού από την Αρχαιότητα ως την Αναγέννηση*, Α΄ Λυκείου, ΥΠΕΠΘ – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1999.

ΑΣΠΡΑ- ΒΑΡΔΑΒΑΚΗ Μ., *Η μονή της Παντάνασσας στο Μυστρά*, εκδ. Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 2005.

ΑΧΕΙΜΑΣΤΟΥ-ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ Μυρτάλης, *Οι τοιχογραφίες της Μονής των Φιλανθρωπινών στο νησί των Ιωαννίνων*, εκδ. Αδάμ-Πέργαμος, Αθήνα 2004.

ΑΧΕΙΜΑΣΤΟΥ-ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ Μυρτάλης, *Μυστράς*, (Ιστορικός και αρχαιολογικός οδηγός), εκδ. Έσπερος, Αθήνα 2003.

ΒΑΚΑΛΟΥΔΗ Αναστασία Α., *Καλλιστεία και γάμος στο Βυζάντιο*, εκδ. Κυριακίδη Αφοί, Θεσσαλονίκη 1998.

ΒΑΛΤΕΡ Ζεράρ, *Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο*, μετάφρ. Κ. Παναγιώτου, εκδ. Ωκεανίς, Αθήνα 1970.

ΒΑΡΒΟΥΝΗ Γ. Μανόλη, *Η ανακάλυψη του Βυζαντίου στο χώρο της Ελληνικής λαογραφίας*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1998.

ΒΑΣΙΛΑΚΗ Μαρία, *Το πορτραίτο του καλλιτέχνη στο Βυζάντιο*, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 1997.

ΒΑΣΙΛΑΚΗ Μαρία, *Από τους εικονογραφικούς οδηγούς στα σχέδια εργασίας των μεταβυζαντινών ζωγράφων*, Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1995.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Αρχιμανδρίτου, *Εισοδικόν*, έκδ. Ι.Μ. Σταυρονικήτα, Άγιον Όρος 1978.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ αρχιμ., καθηγουμένου Ι.Μ.Ιβήρων, *Θεολογικά σχόλια στις τοιχογραφίες της Ι.Μ.Σταυρονικήτα*, εκδ. Ι.Μ.Ιβήρων, Άγιον Όρος 2004.

ΒΑΣΙΛΙΕΦ, Α.Α., *Ιστορία της βυζαντινής αυτοκρατορίας*, τόμοι Α-Β, μτφρ. Δημοσθένη Σαβράμη, Αθήνα χ.χ.

BAYNES N. E. – MOSS L.B., *Βυζάντιο, Εισαγωγή στο Βυζαντινό πολιτισμό*, μτφρ. Δημ. Σακκά, Αθήνα 1972.

BECK Hans-Georg, *Η βυζαντινή χιλιετία*, μτφρ. Δημ. Κούρτοβικ, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1990.

BECK Hans-Georg, *Ιστορία της Βυζαντινής Δημόδους Λογοτεχνίας*, μτφρ. Νίκη Eideneier, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1988.

BECK Hans-Georg, *Αποχαιρετισμός στο Βυζάντιο*, εκδ. Περίπλους, Αθήνα 1999.

BECK Hans-Georg, *Ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη Βυζαντινή αυτοκρατορία*, τ. Α΄+Β΄, εκδ. Βασιλόπουλος Στέφανος, Αθήνα 2004.

BECK Hans-Georg, *Βυζαντινόν ερωτικόν*, εκδ. Βασιλόπουλος Στέφανος, Αθήνα 1999.

ΒΕΛΕΝΗ Μ. Γ., *Μεσοβυζαντινή ναοδομία στη Θεσσαλονίκη*, εκδ. Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 2003.

ΒΕΛΜΑΝΣ ΤΑΝΙΑ, *Η συναρπαστική ιστορία των εικόνων*, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2006.

ΒΙΒΙΛΑΚΗΣ ΙΩΣΗΦ, *Θεατρική αναπαράσταση στο Βυζάντιο και στη Δύση*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 2004.

ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ Φωτεινής, *Ο Μ. Κωνσταντίνος και η διαμόρφωση του Βυζαντινού κράτους*, εκδ. Σπανός-Βιβλιοφιλία, Αθήνα 1986.

ΒΟΥΛΓΑΡΑΚΗ Ηλία Α., *Καθημερινές ιστορίες αγίων και αμαρτωλών στο Βυζάντιο*, εκδ. Μαΐστρος, Αθήνα 2001.

ΒΡΑΝΟΣ Ιωάννης-Χαρίλαος, *Θεωρία Αγιογραφίας*, εκδ. Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1992.

BROWNING Robert, *Η Βυζαντινή αυτοκρατορία*, εκδ. Παπαδήμας, Αθήνα 1992.

ΒΡΥΩΝΗ Σπύρου, *Η παρακμή του Μεσαιωνικού Ελληνισμού στη Μικρά Ασία και η διαδικασία εξισλαμισμού (11^{ος}-15^{ος} Αιώνας)*, μτφρ. Κάτιας Γαλαταριώτου, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 2000.

ΒΡΥΩΝΗ Σπύρου, *Η καθ' ημάς Ανατολή: η πνευματική παράδοση του μεσαιωνικού ελληνισμού στον σλαβικό και ισλαμικό κόσμο*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1995.

BYZANTINE MAKEDONIA 324-1430 μ.Χ. (Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου), εκδ. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1995.

BYZANTINE TECHNE STHN ELLADA: *Όσιος Λουκάς*, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1996.

BYZANTINE TECHNE STHN ELLADA: *Καστοριά*, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1992.

BYZANTINE TECHNE STHN ELLADA: *Πάτμος*, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1990.

BYZANTINE TECHNE STHN ELLADA: *Νάξος*, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1989.

BYZANTINE EIKONES: *Τέχνη, τεχνική και τεχνολογία (Διεθνές Συμπόσιο 20-21 Φεβρουαρίου 1998)*, εκδ. Παν/κές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2002.

BYCHKOV Victor, *Βυζαντινή Αισθητική: Θεωρητικά προβλήματα*, εκδ. Τζαφέρη Ε., Αθήνα 1997.

ΓΑΛΑΒΑΡΗ Γιώργου, *Το Βυζαντινό εικονογραφημένο χειρόγραφο. Προσφορά του καλλιτέχνη στο Θεό*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1994.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Στέφανου, *Κωνσταντινούπολη*, εκδ. Καρακώτσογλου, Αθήνα 2006.

ΓΕΡΟΥΣΗ Ευγενίας, *Μήλος: Τα χριστιανικά μνημεία του νησιού*, εκδ. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Αθήνα 1999.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΟΓΙΑΝΝΗ Ευαγγελία, «Οι ρίζες της λαϊκής μας τέχνης και η διαχρονική της αξία (Απεικονίσεις έργων λαϊκής χειροτεχνίας στη μεταβυζαντινή ζωγραφική)», *Επιστημονική Επετηρίδα της Χαροκόπειου Ανωτάτης Σχολής Οικιακής Οικονομίας*, τομ. τρίτος, Αθήνα 1993, σσ. 41-73.

ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Κ. Ι., *Βυζαντινή Ανατολή και Λατινική Δύση*, μτφρ. Κώστα Κυριαζή, εκδ. Εστία, Αθήνα 1966.

ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Κ. Ι., *Βυζάντιο και Δύση. Η αλληλεπίδραση των αμφιθαλών πολιτισμών στο Μεσαίωνα και στην Ιταλική Αναγέννηση (330-1600)*, μτφρ. Ε. Βαρουζάκη, εκδ. Εστία, Αθήνα 1985.

ΓΙΑΝΝΗ Ευστάθιου, *Εικόν παιδαγωγούσα*, διδ. διατριβή, Φλώρινα 1996.

ΓΚΙΟΛΕ Νίκου, *Η επίδραση της βυζαντινής τέχνης στη Γερμανία της εποχής των Οθωνιδών και των πρώτων Σαλιδών αυτοκρατόρων*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 2003.

ΓΚΙΟΛΕ Νίκου, *Βυζαντινή ναοδομία: 600-1204*, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1992.

ΓΚΙΟΛΕ Νίκου, *Ο Βυζαντινός τρούλος και το εικονογραφικό του πρόγραμμα (μέσα 6^{ου} αι. -1204)*, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1990.

ΓΚΟΤΣΗ Χρήστου Γ., *Ο μυστικός κόσμος των Βυζαντινών εικόνων*, εκδ. Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 2002.

ΓΚΟΥΤΖΙΟΥΚΩΣΤΑ Ανδρέα, *Ο θεσμός του κοιαίστωρος του ιερού Παλατίου*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2001.

ΓΚΡΟΥΣΣΕ Ρ., *Ιστορία των Σταυροφοριών*, μτφρ. Ανδρ. Πάγκαλος, εκδ. Γκοβόστη, Αθήνα χχ.

ΓΛΥΚΑΤΖΗ-ΑΡΒΕΛΕΡ Ελένη, *Η πολιτική ιδεολογία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, μτφρ. Τούλας Δρακοπούλου, Αθήνα 1977.

ΓΛΥΚΑΤΖΗ-ΑΡΒΕΛΕΡ Ελένη, *Μοντερνισμός και Βυζάντιο*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1997.

ΓΟΥΝΑΡΗ Γεωργίου Γ., *Η Παναγία η Μαυριώτισσα της Καστοριάς*, εκδ. Πουρναρά Π.Σ., Θεσσαλονίκη 1993.

ΓΟΥΝΑΡΙΔΗΣ Πάρις, *Η θέση του χωρικού στη βυζαντινή κοινωνία*, «Όψεις της βυζαντινής κοινωνίας-5», Αθήνα 1994.

GREGOIRE H., *Διγενής Ακρίτας. Η βυζαντινή εποποιία στην ιστορία και στην ποίηση*, Νέα Υόρκη 1942.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ-ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ Μάρθα, *Οργανωτικά μέτρα του Κων/νου Θ' Μονομάχου. Το πρόβλημα του στρατού της Ιβηρίας*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1993.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ-ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ Μάρθα, *Στρατολογία και έγγεια στρατιωτική ιδιοκτησία στο Βυζάντιο*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1989.

CAMERON Averil, *Μήτηρ Θεού: Απεικονίσεις της Παναγίας στη Βυζαντινή τέχνη*, εκδ. Μουσείου Μπενάκη, Αθήνα 2000.

CAPUANI Massimo, *Άγιο Όρος*, εκδ. Καρακώτσογλου, Αθήνα 1999.

CESARETTI Paolo, *Θεοδώρα: η άνοδος μιας αυτοκράτειρας*, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2003.

CROWLEY Roger, *Κωνσταντινούπολη 1453: Η τελευταία μεγάλη πολιορκία*, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2005.

GOMBRICH E. H., *Ιστορία της Τέχνης*, μτφρ. Χρ. Κληρίδη-Λ. Κάσδαγλη, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1994.

GUILLOU André, *Ο Βυζαντινός Πολιτισμός*, μτφρ. Paolo Odorico-Σμαράγδα Τσοχανταρίδου, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998.

GUIRAO Motos Encarnacion, «Οι βυζαντινοί στην Ισπανία», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 17/1/1999, σσ. 11-12.

DAGRON Gilbert, *Η γέννηση μιας πρωτεύουσας. Η Κωνσταντινούπολη και οι θεσμοί της 330-451*, μτφρ. Μαρίνα Λουκάκη, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 2000.

DAVID Nicholas, *Η εξέλιξη του μεσαιωνικού κόσμου: Κοινωνία, διακυβέρνηση και σκέψη στην Ευρώπη 312-1500*, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1999.

ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ-ΔΩΡΗ Ελένη, *Επιβίωση της Βυζαντινής και νέες μορφές της μεταβυζαντινής αρχιτεκτονικής*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 2000.

DELVOYE Charles, *Βυζαντινή Τέχνη*, μτφρ. Μαντώ Παπαδάκη, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 1988.

ΔΕΤΟΡΑΚΗ Ε. Θεοχάρη, *Ο Ακάθιστος Ύμνος και τα προβλήματά του*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν², Αθήνα 1998.

ΔΕΤΟΡΑΚΗ Ε. Θεοχάρη, *Αγία Σοφία*, εκδ. Έφεσος, Αθήνα 2004.

ΔΙΖΙΚΙΡΙΚΗ Γιώργου, *Βυζάντιο και Δύση: Πολιτιστικά και αισθητικά ζητήματα της ζωγραφικής*, εκδ. Αιγόκερως, Αθήνα 1996.

ΔΟΞΙΑΔΗ Ευφροσύνη, *Από τα πορτραίτα του Φαγιούμ στις απαρχές της τέχνης των βυζαντινών εικόνων*, (κατάλογος έκθεσης), Βικελαία Βιβλιοθήκη Δήμου Ηρακλείου, Ηράκλειο 1998.

ΔΟΞΙΑΔΗ Ευφροσύνη, *Τα πορτρέτα του Φαγιούμ*, μτφρ. Ανδρ. Παππάς, εκδ. Αδάμ, Αθήνα ³1995.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ο ΕΚ ΦΟΥΡΝΑ, *Ερμηνεία της ζωγραφικής τέχνης*, επιμ. Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Πετρούπολις, 1909.

ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ (επιμ. Σπ. Ν Τρωϊάνος), εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1997.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ (επιμ. Αλέξης Γ.Κ.Σαββίδης), εκδ. Ιωλκός, Αθήνα 2002.

ΈΚΟ Ουμπέρτο, *Τέχνη και κάλλος στην αισθητική του Μεσαίωνα*, μτφρ. Έφη Καλλιφατίδη, εκδ. Γνώση, Αθήνα 1992.

ΕΥΓΕΝΙΔΟΥ Δέσποινας, *Τα μνημεία των Πρεσπών*, εκδ. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Αθήνα 2000

ΕΥΔΟΚΙΜΩΦ ΠΑΥΛΟΥ, *Η τέχνη της εικόνας-Θεολογία της ωραιότητας*, μτφρ. Κ. Χαραλαμπίδη, Θεσσαλονίκη 1980.

EVANS J.A.S., *Η εποχή του Ιουστινιανού*, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1999.

ZAMBAKELLIS Πάνος, *Εισαγωγή στη Βυζαντινή ζωγραφική*, Αθήνα 1991².

ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ Δ., *Βυζαντινή Ιστορία (324-1071)*, Αθήνα ²1977.

ΖΙΑΣ Νίκος, *Οι τοιχογραφίες του καθολικού Ι.Μ.Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους*, εκδ. Ι.Μ.Αγ.Γρηγορίου, Άγιον Όρος 1998.

HALDON John, *Οι πόλεμοι του Βυζαντίου*, εκδ. Κων/νου Τουρίκη, Αθήνα 2004.

HARRIS Jonathan, *Το Βυζάντιο και οι Σταυροφορίες*, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2005.

HARVEY Alan, *Οικονομική ανάπτυξη στο Βυζάντιο 900-1200*, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1997.

HERRIN Judith, *Γυναίκες στην πορφύρα*, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2002.

HUNGER H., *Βυζαντινή Λογοτεχνία, Η λόγια κοσμική λογοτεχνία των Βυζαντινών*, 3 τόμοι, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1987-1994.

HUNGER H., H., *Ο κόσμος του βυζαντινού βιβλίου*, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1995.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΆΛΩΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΗΣ, (επιμ. John J. Yiannias), εκδ.ΜΙΕΤ, Αθήνα 1994.

Η ΔΟΞΑ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΣΤΟ ΌΡΟΣ ΣΙΝΑ (συλλογικό έργο), εκδ. Μουσείου Μπενάκη, Αθήνα 1997.

ΗΛΙΑΔΗ Αμαλίας, *Πολιτική θεωρία και ιδεολογία των Βυζαντινών στην εποχή του Κων/νου Ζ΄ Πορφυρογέννητου*, εκδ. Πρότυπες Θεσσαλικές Εκδόσεις, Τρίκαλα 2003.

ΘΕΟΧΑΡΗ Μαρίας, *Πολυτελή υφάσματα στο Βυζάντιο : Κοσμικά και εκκλησιαστικά*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1994.

ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΚΑΙ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ (επιμ. Θεοχ. Μιχ. Προβατάκης, Γεωργία Μυλωνάκου-Σαϊτάκη), εκδ. Ι.Μ. Μονεμβασίας και Σπάρτης, Σπάρτη 1998.

ΙΜΒΡΙΩΤΗ Ρόζα, *Η γυναίκα στο Βυζάντιο*, εκδ. Περίπλους, Αθήνα 2002.

ΚΑΔΑΣ Σωτήρης, *Το Άγιον Όρος*, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1988.

ΚΑΔΑ Σωτηρίου Ν., *Η ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου*, εκδ. Ι.Μ. Αγ. Διονυσίου, Άγιον Όρος 2004.

ΚΑΖΑΜΙΑ-ΤΣΕΡΝΟΥ Μαρίας Ι., *Ιστορώντας τη Δέηση στις βυζαντινές εκκλησίες της Ελλάδος*, εκδ. Πουρναρά Π.Σ., Θεσσαλονίκη 2003.

ΚΑΛΑΜΑΡΑ Πάρη, *Κόκκινη κλωστή δεμένη ... Το παραμύθι των υφασμάτων*, «Στους δρόμους του Βυζαντίου 4», Αθήνα 2002.

ΚΑΛΟΚΥΡΗ Κωνσταντίνου, *Η ζωγραφική της Ορθοδοξίας*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1972.

ΚΑΛΟΚΥΡΗ Κωνσταντίνου, *Η Θεοτόκος εις την εικονογραφίαν Ανατολής και Δύσεως*, εκδ. Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Μελετών, Θεσσαλονίκη 1972.

ΚΑΛΟΝΑΡΟΥ Π.Π., *Βασίλειος Διγενής Ακρίτας*, 2 τόμοι, Αθήνα 1941.

ΚΑΜΠΟΥΡΗ Μ., «Ο μύθος του Μεγάλου Αλεξάνδρου στη χριστιανική Ανατολή και το Ισλάμ», στο συλλ. τόμο *Αλέξανδρος και Ανατολή*, Θεσσαλονίκη 1997.

ΚΑΜΠΟΥΡΗ-ΒΑΜΒΟΥΚΟΥ Μαρία & ΠΑΠΑΖΩΤΟΥ Θανάση, *Η Παλαιολόγεια ζωγραφική στη Θεσσαλονίκη*, εκδ. Εξάντας, Αθήνα 2003.

ΚΑΟΥΡΑ Γεωργίου Δ., *Βυζάντιο: Τα ερωτικά εγκλήματα και η τιμωρία τους*, εκδ. Περίπλους, Αθήνα 2003.

ΚΑΖΗΔΑΝ Α.Ρ./ΕΡΣΤΕΙΝ Ann Wharton, *Αλλαγές στον Βυζαντινό Πολιτισμό*, μτφρ. Ανδρέας Παππάς-Δημήτρης Τσουγκαράκης, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1977.

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Ε.Ι., *Η πολιτική θεωρία των Βυζαντινών*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1992.

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Ε.Ι., *Πηγαί της βυζαντινής Ιστορίας*, εκδ. Πουρναράς Π.Σ.5, Θεσσαλονίκη 1987.

- ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗ Αγάπης, *Παλινωδία για τη Μονή Δαφνίου*, εκδ. Άγρα, Αθήνα 2001.
- KEAN Roger Michael, *Ιστορικός Άτλας της Βυζαντινής αυτοκρατορίας*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2006.
- KITZINGER Ernst, *Η βυζαντινή τέχνη εν τω γενέσθαι*, εκδ. Παν/κές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2004.
- KODER Johannes, *Ο κηπουρός και η καθημερινή κουζίνα στο Βυζάντιο*, «Όψεις της βυζαντινής κοινωνίας-2», Αθήνα 1994.
- ΚΟΙΜΙΣΟΓΛΟΥ Συμεών Κ., *Καππαδοκία: Μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, Ελλήνων ιστορία, πίστη, πολιτισμός*, εκδ. ILP Productions, Θεσσαλονίκη 2005.
- ΚΟΛΙΑ-ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗ Αθηνάς, *Συνάντηση Ανατολής και Δύσης στα εδάφη της αυτοκρατορίας. Οι απόψεις των Βυζαντινών για τους σταυροφόρους*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 2000.
- ΚΟΛΙΑ-ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗ Αθηνάς, *Ο Βυζαντινός Ιερός πόλεμος*, εκδ. Βασιλόπουλος Στέφανος, Αθήνα 1991.
- ΚΟΛΛΙΑ Ταξιάρχη, *...Απ' των κάστρων τις Χρυσόπορτες, «Στους δρόμους του Βυζαντίου 2»*, Αθήνα 1998.
- ΚΟΛΛΙΑ Ταξιάρχη, «Το άλογο στον βυζαντινό κόσμο», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 8/2/2004, σσ. 26-28.
- ΚΟΛΛΙΑ Ταξιάρχη Γ., *Η θέση του στρατιωτικού στη βυζαντινή κοινωνία*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1994
- ΚΟΛΛΙΑ Ταξιάρχη Γ., *Νικηφόρος Β' Φωκάς 963-969*, εκδ. Βασιλόπουλος Στέφανος, Αθήνα 1993.
- KONSTAM Angus, *Ιστορικός Άτλας των Σταυροφοριών*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2006
- ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ Φωτίου, *Εκφρασεις της Ορθοδόξου Εικονογραφίας, τομ. Α'-Β'*, Αθήνα 1960.
- ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ Φώτης, *Προς Αγιογράφων Ευάγγελον Μαυρικάκη*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1997.
- ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ Φώτης, *Για να πάρουμε μια ιδέα περί ζωγραφικής*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2002.
- KORAC Vojislav, *Βυζάντιο, Ιστορία και αρχιτεκτονική*, εκδ. Καρακώτσογλου, Αθήνα 2004.
- ΚΟΡΔΗ Γιώργου, *Εικόνα, Εικόνισμα, Εικονουργία*, Αθήνα 1999.

ΚΟΡΔΗ Γιώργου, *Εν ρυθμώ. Το ήθος της γραμμής στη βυζαντινή τέχνη*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2000.

ΚΟΡΔΗ Γιώργου, *Οι προσωπογραφίες του Φαγιούμ και η βυζαντινή εικόνα*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2001.

ΚΟΡΡΕ Θεόδωρου Κ., *Υγρόν πυρ: ένα όπλο της βυζαντινής ναυτικής τακτικής*, εκδ. Βάνιας 3, Θεσσαλονίκη 1992.

ΚΟΥΚΟΥΛΕ Φαίδωνος, *Βυζαντινών βίος και πολιτισμός*, τόμοι 6, Αθήναι 1948-1957.

ΚΟΥΡΚΟΥΤΙΔΟΥ-ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ Ευτυχίας, *Περίπατοι στη βυζαντινή Θεσσαλονίκη*, εκδ. Καπόν, Αθήνα 1997.

KRAUTHEIMER Richard, *Παλαιοχριστιανική και βυζαντινή αρχιτεκτονική*, μτφρ. Φανή Μαλούχου-Τούφανο, Αθήνα 1991.

KRUMBACHER K., *Ιστορία της βυζαντινής λογοτεχνίας*, μτφρ. Γ. Σωτηριάδη, 3 τόμοι, Αθήνα 1897-1900: ανατύπωση σε 6 τόμους, Αθήνα 1964-1965.

ΚΡΙΑΡΑ Ε., *Βυζαντινά ιπποτικά μυθιστορήματα*, «Βασική Βιβλιοθήκη 2», Αθήνα 1955.

ΚΡΙΚΩΝΗ Χρήστου, *Η περί εικόνων διδασκαλία της Εκκλησίας και του Αγίου Ιωάννου Δαμασκηνού ειδικότερον*, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2001.

ΚΥΡΙΑΚΗ Ευάγγελου Κ., *Βυζάντιο και Βούλγαροι 7^{ος}-10^{ος} αι.*, εκδ. Βασιλόπουλος Στέφανος Δ., Αθήνα 1993.

ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Στ., *Ο Διγενής Ακρίτας*, Αθήνα 1926.

ΚΩΔΙΝΟΥ Γεωργίου, *Για το χτίσιμο της Αγια-Σοφιάς* (επιμ. Γ.Πρίντζιπα), εκδ. Ακρίτας 3, Αθήνα 2003.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ Μαρίας, *Βυζαντινοί δρόμοι-Παραδοσιακές πόλεις*, εκδ. Μέδουσα-Σέλας Εκδοτική, Αθήνα 1996.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ Μαρίας, *Λεξικό για τη θεωρία της βυζαντινής μουσικής*, εκδ. Πουρναράς Π.Σ., Θεσσαλονίκη 1996.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ Χαράς, *Βυζάντιο και Σερβία: Μίμηση και πρωτοπορία στην εικονογραφία των εκπροσώπων της εκκλησίας (αρχή 13^{ου} –μέσα 14^{ου} αι.)*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 2003.

LAZAREV Viktor N., *Ρώσικες Βυζαντινές εικόνες*, εκδ. Καρακώτσογλου, Αθήνα 2006.

ΛΑΖΟΥ Χρήστου Δ., *Μηχανική και τεχνολογία στο Βυζάντιο*, εκδ. Αίολος, Αθήνα 2005.

ΛΑΪΟΥ-ΘΩΜΑΔΑΚΗ Αγγελική, *Η αγροτική κοινωνία στην ύστερη βυζαντινή εποχή*, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1987.

ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ Άννα, *Ο ασκητισμός στην Πελοπόννησο κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1994.

ΛΕΤΣΙΟΥ Δ.Γ., *Βυζάντιο και Ερυθρά θάλασσα*, εκδ. Βασιλόπουλος Στέφανος, Αθήνα 1988.

ΛΟΥΓΓΗ Τηλέμαχου Κ., *Κων/νου Ζ΄ Πορφυρογέννητου De administrando imperio: Προς τον ίδιον υιόν Ρωμανόν*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1990.

ΛΟΥΓΓΗ Τηλέμαχου Κ., *Ιουστινιανός Πέτρος Σαββάτιος: Κοινωνία, πολιτική και ιδεολογία τον 6^ο μ.Χ.αι.*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2005.

ΛΟΥΚΑΚΗ Μαρίνα, «Άλογα πάθη...Ιπποι και αρματηλάτες στον Ιππόδρομο της Κωνσταντινούπολης», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 8/2/2004, σσ. 24-25.

ΛΟΥΚΑΚΗ Μαρίνα, *Ο Βασίλειος Β΄ Βουλγαροκτόνος και η Πηνελόπη Δέλτα*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1996.

LEMERLE P., *Ο πρώτος βυζαντινός ουμανισμός. Σημειώσεις και παρατηρήσεις για την εκπαίδευση και την παιδεία στο Βυζάντιο από τις αρχές ως το 10^ο αι.*, μτφρ. Μ. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1981.

LINNER Sture, *Ιστορία του βυζαντινού πολιτισμού*, μτφρ. Ζαννής Ψάλτης, εκδ. Γκοβόστη, Αθήνα 1999.

ΛΟΟΥΝΤΕΝ Τζων, *Πρώιμη Χριστιανική & Βυζαντινή Τέχνη*, μτφρ. Μαρία Αγγελίδου, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1999.

ΜΑΓΓΙΩΡΟΣ Νικόλαος Χ., *Ο Μ. Κων/νος και η δονατιστική έριδα. Συμβολή στη μελέτη των σχέσεων Εκκλησίας-Πολιτείας κατά την Κωνσταντινεία περίοδο*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2005.

ΜΑΚΡΗΣ Κίτσος, *Η λαϊκή τέχνη του Πηλίου*, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1976.

ΜΑΛΙΓΚΟΥΔΗ Γιάννα, *Η παρουσία του μεσαιωνικού ελληνισμού στην κεντρική Ευρώπη: Το εκπολιτιστικό έργο των αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου των Θεσσαλονικέων*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1997.

ΜΑΛΤΕΖΟΥ Χρύσα, *Οι περιθωριακοί στο Βυζάντιο*, Πρακτικά Ημερίδας, «Όψεις της Βυζαντινής Κοινωνίας», εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή_Χορν, Αθήνα 1993.

MANGO C., *Βυζάντιο. Η αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης*, μτφρ. Δ. Τσουγκαράκης, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1988.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ Αθανασίου, *Η θέση του χρονογράφου στη βυζαντινή κοινωνία, «Όψεις της βυζαντινής κοινωνίας-4»*, Αθήνα 1993.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ Θάνου, *Στο σχολείο με ...χαρτί και καλαμάρι*, «Στους δρόμους του Βυζαντίου 3», Αθήνα 1999.

ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗ Π. Δ., *Εισαγωγή στη νεοελληνική φιλολογία*, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1996.

ΜΑΤΣΟΥΚΑ Νίκου, *Ιστορία της βυζαντινής φιλοσοφίας*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1994.

ΜΕΓΕΝΤΟΡΦ Ιωάννου, *Βυζάντιο και Ρωσία*, μτφρ. Νίκος Φωκάς, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1988.

ΜΕΓΕΝΤΟΡ Π. Ιωάννου, *Η βυζαντινή κληρονομιά στην Ορθόδοξη Εκκλησία*, μτφρ. Δ. Μόσχος, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1990.

ΜΕΛΙΣΣΕΙΔΗΣ Ιωάννης Α., *Νικηφόρος Φωκάς*, τ.Α΄-Β΄, εκδ. Βεργίνα, Αθήνα 2001.

ΜΗΛΛΑΣ Ακύλας, *Κωνσταντίνου Πόλις*, εκδ. Μίλητος, Αθήνα 2005.

MILLER Timothy S., *Η Γέννησις του Νοσοκομείου στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία*, μτφρ. Ν. Κελέρμενος, εκδ. Βήτα Ιατρικές Εκδόσεις, Αθήνα 1998.

ΜΙΝΤΣΗΣ Ι. Γεώργιος, *Η «ερωτική» Άννα Κομνηνή: Μια μελέτη κοινωνικής ταυτότητας του φύλου*, εκδ. Σταμούλης Αντ., Θεσσαλονίκη 2005.

ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ Δ., *Ελληνικά πλοία του Μεσαίωνα*, Αθήνα.

ΜΙΧΕΛΗ Α. Παναγιώτη, *Αισθητική θεώρηση της Βυζαντινής Τέχνης*, 5^η έκδοση, εκδ. Ιδρύματος Π&Εφης Μιχελή, Αθήνα 1990.

ΜΙΧΕΛΗ Α. Παναγιώτη, *Η Αγία-Σοφία*, 3^η έκδοση, εκδ. Ιδρύματος Π&Εφης Μιχελή, Αθήνα 1993.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΝΗΣΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ (Πρακτικά Συμποσίου «700 χρόνια 1292-1992»), εκδ. Ι.Μ.Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1999.

ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ Δ. Γιάννης, *Η Καμπανία (Ρουμλούκι) στα βυζαντινά χρόνια*, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2004.

ΜΟΤΣΙΑΣ Χρήστου, *Τι έτρωγαν οι Βυζαντινοί*, εκδ. Κάκτος, Αθήνα 1998.

ΜΟΥΡΙΚΗ Ντούλα, *Τα ψηφιδωτά της Νέας Μονής Χίου*, τ. 2, εκδ. Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1985.

ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ. Νίκος, *Οι βυζαντινές εκκλησίες της Άρτας*, εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2002.

ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ. Νίκος, *Οι εκκλησίες της Καστοριάς: 9^{ος} – 11^{ος} αι.*, εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1992.

ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ. Νίκος, *Η βασιλική του Αγίου Αχιλλείου στην Πρέσπα*, εκδ. ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 1989.

ΜΠΑΖΑΙΟΥ-ΒΑΡΑΒΑΣ Θεώνη, *Μέσα και τρόποι μετάδοσης πληροφοριών στο Βυζάντιο*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1994.

ΜΠΑΚΙΡΤΖΗ Χαράλαμπου(επιμ.), *Άγιος Νικόλαος Ορφανός. Οι τοιχογραφίες*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2003.

ΜΠΑΛΤΟΓΙΑΝΝΗ Χρυσάνθη, *Εικόνες Ιησούς Χριστός: Ο Χριστός στην ενσάρκωση και το Πάθος*, εκδ. Αδάμ-Πέργαμος, Αθήνα 2003.

ΜΠΑΛΤΟΓΙΑΝΝΗ Χρυσάνθη, *Εικόνες: Μήτηρ Θεού*, εκδ. Αδάμ-Πέργαμος, Αθήνα 1994.

ΜΠΑΛΤΟΓΙΑΝΝΗ Χρυσάνθη, *Συνομιλία με το Θεϊόν*, εκδ. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Αθήνα 1998.

ΜΠΕΝΑΚΗΣ Λίνος, *Βυζαντινή φιλοσοφία*, εκδ. Παρουσία, Αθήνα 2002.

ΜΠΗΜΠΙΚΟΥ-ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ Ε. και άλλοι, *Βυζάντιο και Ευρώπη* (συμπόσιο), 2^η έκδοση, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.

ΜΠΟΥΡΑΣ Χ., *Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 2001.

ΜΠΟΥΡΔΑΡΑ Καλλιόπη Α., *Εικονομαχία και δίκαιο: Νομική θεώρηση των αγιολογικών κειμένων*, εκδ. Σάκκουλας Αντ. Ν., Αθήνα 2004.

ΜΥΣΤΑΚΑΣ Ελευθέριος, *Οδηγός αγιογραφίας: Θεωρία και τεχνική της φορητής εικόνας*, εκδ. Ντουντούμη, Αθήνα 2006.

ΜΥΣΤΡΑΣ: *Η τελευταία Βυζαντινή πρωτεύουσα*, (επιμ. Κουρτάρα Βάσω-Δεμίρη Εύη), εκδ. Toubis, Αθήνα 2002.

ΜΩΥΣΕΙΔΟΥ Γιασμίνα, *Το Βυζάντιο και οι βόρειοι γείτονές του τον 10^ο αι.*, εκδ. Βασιλόπουλος Στέφανος Δ., Αθήνα 1995.

ΝΕΡΑΝΤΖΗ_ΒΑΡΜΑΖΗ Βασιλικής, *Η βαλκανική επαρχία κατά τους τελευταίους βυζαντινούς αιώνες*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1998.

ΝΕΡΑΝΤΖΗ_ΒΑΡΜΑΖΗ Βασιλικής, *Βυζαντινή Θεσσαλονίκη: Εγκώμια της πόλης*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2005.

ΝΕΡΑΝΤΖΗ_ΒΑΡΜΑΖΗ Βασιλικής, *Αγροτική και αστική οικονομία στο βυζαντινό κράτος*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2002.

ΝΙΑΒΗ Παύλου, *Η βασιλεία του βυζαντινού αυτοκράτορα Νικηφόρου του Α΄(802-811)*, εκδ. Βασιλόπουλος Στέφανος Δ., Αθήνα 1987.

ΝΙΑΡΧΟΥ Κων/νου Γ., *Η ελληνική φιλοσοφία κατά τη Βυζαντινή περίοδο*, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1996.

NICOL Donald, *Οι τελευταίοι αιώνες του Βυζαντίου, 1261-1453*, μετάφρ. Στάθης Κομνηνός, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 1996.

NICOL Donald, *Το δεσποτάτο της Ηπείρου (1267-1479)*, έκδ. Ελληνική Ευρωεκδοτική, Αθήνα 1991.

NICOL Donald M., *Το τέλος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας*, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1996.

NICOL Donald M., *Οι βυζαντινές δεσποσύνες: 10 πορträίτα 1250-1500*, 2^η έκδοση, εκδ. Παπαδήμας, Αθήνα 2004.

NICOL Donald M., *Βυζάντιο και Βενετία*, εκδ. Παπαδήμας, Αθήνα 2004.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Θεοδώρου Β., *Η σημασία της εικόνας στο μυστήριο της Οικονομίας*, εκδ. Πουρναράς Π.Σ., Θεσσαλονίκη 1992.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Κατερίνα, *Βυζαντινά συνοικέσια μετ' αλλοφύλων και αλλογλώσσων*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 2000.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Κατερίνα, *Η θέση της γυναίκας στη βυζαντινή κοινωνία*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1994.

ΝΙΚΟΛΟΥΔΗ Νικ. Γ., *Βυζαντινή Μ. Ασία: Ακμή και παρακμή 330-1461 μ.Χ.*, εκδ. Ιωλκός, Αθήνα 2005.

ΝΙΧΩΡΙΤΗ Κων/νου Γ., *Οι άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος: Οι αγώνες και το έργο τους για την ένταξη των Σλάβων στο Βυζαντινό πολιτισμό και τα ελληνικά γράμματα*, εκδ. Σταμούλης Αντ., Θεσσαλονίκη 2003.

NORWICH John Julius, *Σύντομη Ιστορία του Βυζαντίου*, μτφρ. Δ.Π. Κωστελένος, εκδ. Γκοβόστη, Αθήνα 1999.

ΝΟΒΕΛΛΟ Αντριάνο Αλπάγκο-ΔΗΜΗΤΡΟΚΑΛΛΗ Γ., *Η Βυζαντινή Τέχνη στην Ελλάδα*, εκδ. Libro, Αθήνα 1996.

ΝΤΙΑ Καρόλου, *Πριγκίπισσες της Δύσης και βυζαντινή πορφύρα*, μετάφρ. Εμμανουήλ Αλέξης, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2003.

ΝΤΙΑ Καρόλου, *Πορträίτα Βυζαντινών*, μετάφρ. Εμμανουήλ Αλέξης, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2003.

ΝΤΟΥΡΟΥ-ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ Μ., *Οι Βυζαντινοί στο Φραγκικό πριγκιπάτο της Αχαΐας*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 2000.

ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ Μαρία, *Σλαβικές εγκαταστάσεις στη μεσαιωνική Ελλάδα*, 3^η έκδοση, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 2000.

ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ Μαρία, *Βυζάντιο και Σλάβοι-Ελλάδα και Βαλκάνια: 6^{ος}-20^{ος} αι.*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2001.

ΞΥΓΓΟΠΟΥΛΟΣ Ανδρέας, *Μελετήματα Χριστιανικής εικονογραφίας*, εκδ. Πουρναράς Π.Σ., Θεσσαλονίκη 2003.

ΞΥΓΓΟΠΟΥΛΟΣ Ανδρέας, *Σχέδιασμα ιστορίας της θρησκευτικής ζωγραφικής μετά την άλωση*, 2^η έκδοση, εκδ. Αρχαιολογική Εταιρεία Αθηνών, Αθήνα 1999.

ΞΥΓΓΟΠΟΥΛΟΣ Ανδρέας, *Η ξυλόστεγος παλαιοχριστιανική βασιλική της μεσογειακής λεκάνης*, 2^η έκδοση, εκδ. Αρχαιολογική Εταιρεία Αθηνών, Αθήνα 1994.

OBOLENSKI Dimitri, *Η Βυζαντινή Κοινοπολιτεία: Η ανατολική Ευρώπη 500-1453*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1992.

OBOLENSKI Dimitri, *Έξι Βυζαντινές προσωπογραφίες*, εκδ. Ερμής, Αθήνα 1998.

ΟΡΛΑΝΔΟΣ Αναστάσιος, *Τα παλάτια και τα σπίτια του Μυστρά*, εκδ. Αρχαιολογική Εταιρεία Αθηνών, Αθήνα 2000.

ΟΥΝΤΑΛΤΣΟΒΑ Ζ.(κ. ά.), *Βυζαντινή Διπλωματία*, μτφρ. Π. Μάτερη-Δ. Πατέλης, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1995.

ΟΥΣΠΕΝΣΚΥ Λεωνίδα, *Η θεολογία της εικόνας στην Ορθόδοξη Εκκλησία*, μτφρ. Σπυριδωνος Μαρίνη, Αθήνα 1993.

OSTROGORSKY Georg, *Ιστορία του βυζαντινού κράτους*, τόμοι 1-3, μτφρ. Ιωάννου Παναγόπουλου, Αθήνα 1978-1981.

ΠΑΖΑΡΑΣ Θεοχάρης, *Τα βυζαντινά γλυπτά του καθολικού της Μονής Βατοπεδίου*, USP, Θεσσαλονίκη 2001.

ΠΑΛΙΟΥΡΑ Αθανασίου Δ., *Βυζαντινή Αιτωλοακαρνανία*, 2^η έκδοση, εκδ. Ίφιτος, Αγρίνιο 2004.

ΠΑΛΛΑ Ι. Δ., *Συναγωγή μελετών Βυζαντινής αρχαιολογίας*, τ.1-2, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1988.

ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος Ι., *Ο δικέφαλος αετός: Η εξέλιξη ενός συμβόλου*, USP, Θεσσαλονίκη 2001.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ Ελευθερίας Σ., *Ο θρήνος της Αγία Σοφιάς: Θρύλος ή πραγματικότητα*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1999.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ Ελευθερίας Σ., *Μορφές οικοδομών κατά την ύστερη Βυζαντινή περίοδο*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1995.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ Γρηγόριος, *Ακάθιστος Ύμνος: Άγνωστες πτυχές ενός πολύ γνωστού κειμένου*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2006.

ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Αριστείδης (σε συνεργασία με τον John MEYENDORFF), *Η Χριστιανική Ανατολή και η ανάδυση του Παπισμού*, μτφρ. Στέφανου Ευθυμιάδη, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 2003.

- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Α. Α., *Το θρησκευτικόν θέατρον των Βυζαντινών*, Αθήνα 1925.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Βαρβάρα, *Η Βυζαντινή Άρτα και τα μνημεία της*, εκδ. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Αθήνα 2002.
- ΠΑΠΑΖΩΤΟΥ Θανάση, *Τα πάθη της ψυχής και η βυζαντινή ζωγραφική της Μακεδονίας*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1994.
- ΠΑΠΑΖΩΤΟΥ Θανάση, *Οδοιπορικό στη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Βέροια: Ναοί, τέχνη, Ιστορία*, εκδ. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Αθήνα 2003.
- ΠΑΠΑΖΩΤΟΥ Θαν., *Βυζαντινές εικόνες της Βέροιας*, 2^η έκδοση, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1997.
- ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Β., *Η σάτιρα στη βυζαντινή λογοτεχνία*, εκδ. Κώδικας, Θεσσαλονίκη 2000.
- ΠΑΠΑΜΑΣΤΟΡΑΚΗ Τίτου, *Ο διάκοσμος του τρούλου των ναών της Παλαιολόγειας περιόδου στη Βαλκανική χερσόνησο και την Κύπρο*, εκδ. Αρχαιολογικής Εταιρείας Αθηνών, Αθήνα 2001.
- ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑ-ΜΠΑΚΙΡΤΖΗ Δήμητρα (επιστημονική επιμέλεια), *Βυζαντινών διατροφή και μαγειρείαι*, Πρακτικά Ημερίδας «Περί της διατροφής στο Βυζάντιο», εκδ. Υπουργείο Πολιτισμού – ΤΑΠΑ, Αθήνα 2006.
- ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑ-ΜΠΑΚΙΡΤΖΗ Δήμητρα, *Βυζαντινή κεραμική στο Μουσείο Μπενάκη*, εκδ. Μουσείου Μπενάκη, Αθήνα 1999.
- ΠΑΠΟΥΛΙΑ Δ. Βασιλική, *Από τον αρχαίο στον νεότερο πολυμερισμό: Αρχαία φύλα-Βυζαντινή οικουμένη*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2002.
- ΠΑΣΑΡΕΛΙ Γκαετάνο, *Βυζαντινή Κρήτη*, εκδ. Καρακώτσογλου, Αθήνα 2005.
- ΠΑΣΑΡΕΛΙ Γκαετάνο, *Βυζαντινές εικόνες*, εκδ. Καρακώτσογλου, Αθήνα 2004.
- ΠΑΤΡΙΚΑΛΑΚΙ Φαίδωνα, *Η πορεία και το όραμα της Βυζαντινής ζωγραφικής*, εκδ. Παρουσία, Αθήνα 1995.
- ΠΕΛΕΚΑΝΙΔΗΣ Στυλιανός, *παλαιοχριστιανικά μνημεία Θεσσαλονίκης : Αχειροποίητος, Μονή Λατόμου*, 2^η έκδοση, εκδ. Πουρναράς Π.Σ., Θεσσαλονίκη 1973.
- ΠΕΛΕΚΑΝΙΔΗΣ Στυλιανός, *Καλλιέργης: Όλης Θετταλίας άριστος ζωγράφος*, 2^η έκδοση, εκδ. Αρχαιολογική Εταιρεία Αθηνών, Αθήνα 1994.
- ΠΕΝΝΑ Χ., *Βυζαντινή Αίγινα*, εκδ. Καπόν, Αθήνα 2004
- ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ Ιάκωβος, *Το φως στη βυζαντινή εκκλησία*, εκδ. USP, Θεσσαλονίκη 2000.
- ΡΑΝΟFSKY Ε., *Μελέτες εικονολογίας*, μτφρ. Α. Παπάς, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1991.

ΠΗΑΡΣ Σερ Έντουιν, *Η άλωση της Κωνσταντινούπολης 1204 – Ιστορία της τέταρτης Σταυροφορίας*, μτφρ. Ιωσήφ Κασσεσιάν-Χριστίνα Κασσεσιάν, εκδ. Στοχαστής, Αθήνα 2003.

PHILLIPS Jonathan, *Η 4^η σταυροφορία και η λεηλασία της Κων/πολης*, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2005.

ΠΛΑΚΟΓΙΑΝΝΑΚΗ Κίμωννα Ε., *Τιμητικοί τίτλοι και ενεργά αξιώματα στο Βυζάντιο*, εκδ. Ιανός, Θεσσαλονίκη 2001.

ΠΛΩΡΙΤΗΣ Μάριος, *Το Θέατρο στο Βυζάντιο*, εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 1999.

ΠΟΛΙΤΗ Γ. Νικολάου, *Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού*, Αθήνα ³1932.

ΠΟΛΙΤΗ Λίνου, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1989.

ΠΡΟΒΑΤΑΚΗΣ Θεοχάρης Μ., *Η Βυζαντινή Κων/πολη και ο πατριαρχικός οίκος*, εκδ. Αρσενίδης, Αθήνα 1992.

ΠΟΥΧΝΕΡ Βάλτερ, «Το Βυζαντινό θέατρο», στο *Ευρωπαϊκή Θεατρολογία, Ένδεκα Μελετήματα*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1984.

QUENOT Michel, *Η εικόνα θέα της Βασιλείας*, μτφρ. Σταύρου Γιαγκάζογλου, εκδ. Τέρτιος, Κατερίνη 1993.

ΡΑΝΣΙΜΑΝ Στήβεν, *Βυζαντινός πολιτισμός*, μτφρ. Δέσποινας Δετζώρτζη, ΟΕΒΔ 1979.

ΡΑΝΣΙΜΑΝ Στήβεν, *Η τελευταία βυζαντινή αναγέννηση*, μτφρ. Λάμπρου Καμπερίδη, 1991².

ΡΑΝΣΙΜΑΝ Στήβεν, *Η βυζαντινή θεοκρατία*, μτφρ. Ιωσήφ Ροϊλίδης, Αθήνα 1982.

ΡΑΝΣΙΜΑΝ Στήβεν, *Η άλωση της Κωνσταντινουπόλεως*, μτφρ. Νικολ. Κ. Παπαρρόδου, εκδ. Μπεργαδή, Αθήνα 1979.

ΡΑΝΣΙΜΑΝ Στήβεν, *Ιστορία των Σταυροφοριών*, 3 τόμοι, μτφρ. Ν. Κ. Παπαρρόδου, εκδ. Γεν. Επιτελείου Στρατού, Αθήνα 1977-1979.

ΡΑΝΣΙΜΑΝ Στήβεν, *Μυστράς*, μτφρ. Πέι Κορρέ-Τζίνα Καπατσώρη, 2^η έκδοση, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 2003.

ΣΑΒΒΙΔΗΣ Αλέξης Γ. (επιμέλεια έκδοσης), *Εγκυκλοπαιδικό Προσωγραφικό Λεξικό Βυζαντινής Ιστορίας και Πολιτισμού*, τόμοι Α'-Β', εκδ. Μέτρον/Ολκός, Αθήνα 1996-2002.

ΣΑΒΒΙΔΗΣ Αλέξης Γ.Κ., *Οι Τούρκοι και το Βυζάντιο*, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1996.

ΣΑΒΒΙΔΗΣ Αλέξης Γ. Κ., *Ούννοι, Βυζάντιο και Ευρώπη*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 2000.

ΣΑΒΒΙΔΗΣ Αλέξης Γ. Κ., *Το Βυζάντιο και οι Σελτζούκοι Τούρκοι τον ενδέκατο αιώνα*, εκδ. Σπανός-Βιβλιοφιλία, Αθήνα 1980.

ΣΑΒΒΙΔΗΣ Αλέξης Γ.Κ., *Τα Βυζαντινά Επτάνησα: 11^{ος} – αρχές 13^{ου} αι : Το ναυτικό θέμα Κεφαλληνίας στην υστεροβυζαντινή ιστορία*, εκδ. Σπανός-Βιβλιοφιλία, Αθήνα 1986.

ΣΑΒΒΙΔΗΣ Αλέξης Γ.Κ., *Βυζάντιο, μεσαιωνικός κόσμος, Ισλάμ*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2004.

ΣΑΘΑ Κωνσταντίνου, *Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη*, 7 τόμοι, Βενετία 1872-1894.

ΣΑΘΑ Κωνσταντίνου, *Ιστορικών Δοκίμιον περί του θεάτρου και της μουσικής των Βυζαντινών, ήτοι εισαγωγή εις το Κρητικόν Θέατρον*, Εν Βενετία 1878.

ΣΑΡΡΗΣ Βασίλειος, *Η Βυζαντινή παραμυθητική επιστολή: από τον Θεόδωρο Στουδίτη έως τον Ευστάθιο Θεσσαλονίκης, 9^{ος} -12^{ος} αι. : Ο Θεραπευτικός λόγος των Βυζαντινών ενάντια στο πάθος της λύπης*, εκδ. Σταμούλης Αντ., Θεσσαλονίκη 2005.

SCHULZ Hans-Joachim, *Η Βυζαντινή λειτουργία: Μαρτυρία πίστεως και συμβολική έκφραση*, μτφρ. Δ.Τζέρπος, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1999.

SHERRARD Philip κ.α., *Η άλωση της Πόλης*, 3^η έκδοση, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1999.

SCHLUMBERGER Gustav, *Ο αυτοκράτωρ Ιωάννης Τσιμισκής και η βυζαντινή εποποιΐα*, εκδ. Βεργίνα, Αθήνα 2003.

SCHLUMBERGER Gustav, *Κωνσταντίνος Παλαιολόγος: Πολιορκία και άλωση της Κωνσταντινούπολης*, τ. Α+Β+Γ, εκδ. Βεργίνα, Αθήνα 1997.

ΣΙΝΑΚΟΣ Αναστάσιος Κ., *Άνθρωπος και περιβάλλον στην πρωτοβυζαντινή εποχή: 4^{ος}-6^{ος} αι*, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2003.

ΣΚΛΑΒΟΥ-ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ Μαρία, *Γλυπτά του Βυζαντινού Μουσείου Αθηνών*, εκδ. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Αθήνα 1999.

ΣΚΛΗΡΗ Μαρίνα, «Η εικόνα. Συμβολή στη διδακτική της βυζαντινής εικόνας στο Λύκειο», μέρος Α΄, *Σύναξη* 12/1984, σσ. 77-96 και μέρος Β΄, *Σύναξη* 13/1985, σσ. 95-105.

ΣΚΛΗΡΗ Σταμάτη, *Εν εσόπτρῳ, Εικονολογικά Μελετήματα*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 1992.

ΣΚΛΗΡΗ Σταμάτη, «Η σχέση του ανθρώπου προς το φυσικό περιβάλλον του όπως διαφαίνεται στην βυζαντινή εικονογραφία», στο συλ. τόμο *Για να ζήσει η δημιουργία του Θεού*, Οικουμενικών Πατριαρχείων, 1992, σσ. 68-72.

ΣΟΦΙΑΝΟΣ Δημ., *Οι Βυζαντινοί άγιοι του Ελλαδικού χώρου μέσα από τις πηγές και τα κείμενα*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1993.

ΣΠΑΘΑΡΑΚΗΣ Ιωάννης, *Βυζαντινές τοιχογραφίες νομού Ρεθύμνου*, εκδ. Μίτος, Ρέθυμνο 1999.

ΣΠΑΝΑΚΗ Μαριάννα, *Βυζάντιο και Μακεδονία στο έργο της Π.Σ.Δέλτα*, εκδ. Ερμής, Αθήνα 2004.

ΣΠΑΝΔΑΓΟΣ Ευάγγελος Κ., *Οι θετικοί επιστήμονες της Βυζαντινής εποχής*, εκδ. Αίθρα, Αθήνα 1996.

ΣΠΕΝΤΖΑ Σάββα Π., *Δημοσιονομική διερεύνησις του Βυζαντινού Κράτους*, τ. Α', εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 1969.

ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΘΗΝΑΣ: *Δύο περίπατοι στην πόλη*, εκδ. ΥΠΠΟ, Αθήνα 2001.

ΣΤΑΜΠΟΓΛΗ Ελένη, *Πρόσκληση σε γεύμα*, «Στους δρόμους του Βυζαντίου 1», Αθήνα 2002.

ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ-ΖΑΦΡΑΚΑ Αλκμήνη, *Νίκαια και Ήπειρος τον 13^ο αι*, 2^η έκδοση, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1991.

ΣΤΕΡΓΙΟΥ Αγγελική, *Βυζαντινές αρχόντισσες*, εκδ. Σταμούλης Αντ., Θεσσαλονίκη 2003.

ΣΤΡΑΤΗ Α., *Η μονή Τιμίου Προδρόμου στις Σέρρες*, εκδ. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Αθήνα 1998.

ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ ΈΡΓΟ, *Βυζαντινό Μουσείο Ιωαννίνων: αργυροχοΐα*, εκδ. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Αθήνα 2001.

ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ ΈΡΓΟ, *Η κρύπτη του ναού του Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης*, εκδ. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Αθήνα 2001.

ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ ΈΡΓΟ, *Βυζαντινά εφυαλωμένα κεραμικά*, εκδ. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Αθήνα 1999.

ΣΦΥΡΟΕΡΑ Σοφία Ν., *Κωνσταντινούπολη: πόλη της Ιστορίας*, εκδ.Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2006.

TALBOT RICE Tamara, *Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των Βυζαντινών*, μτφρ. Φ.Κ. Βώρου, Αθήνα.

ΤΑΤΑΚΗ Β., *Η Ελληνική και Πατερική Βυζαντινή Φιλοσοφία*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2000.

ΤΑΧΙΑΟΣ Αντώνιος-Αιμίλιος Ν., *Βυζάντιο, Σλάβοι, Άγιον Όρος*, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2006.

ΤΙ ΞΕΡΕΙΣ ΕΣΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ; εκδ. Ετοιμασία, Ι.Μ.Τιμίου Προδρόμου Καρέα, Καρέας 2000.

THUAL Francois, *Η κληρονομιά του Βυζαντίου*, εκδ.Ροές, Αθήνα 2000.

ΤΟ ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ (επιμ. Μαρία Βασιλάκη), 2^η έκδοση, εκδ. Παν/κές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2000.

TREADGOLD Warren, *Βυζάντιο*, μτφρ. Γ. Λεπενιώτης, επιμ. Γ. Αβραμίδης, εκδ. θύραθεν, Θεσσαλονίκη 2008.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ Δημήτρης, *"Πρόοδος" και "συντήρηση" στο πεδίο της εκκλησιαστικής ζωγραφικής*, Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1993.

ΤΡΩΪΑΝΟΣ Σπύρος Ν., *Η θέση του νομικού-δικαστή στη βυζαντινή κοινωνία*, 2^η έκδοση, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1999.

ΤΡΩΪΑΝΟΣ Σπύρος Ν., *Φυσικό και δομημένο περιβάλλον στις βυζαντινές νομικές πηγές*, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1998.

ΤΣΑΓΚΑΣ Ν., *Μαντζικέρτ: η αρχή του τέλους του μεσαιωνικού Ελληνισμού*, εκδ. Γκοβόστης, Αθήνα 1996.

ΤΣΑΜΠΗΣ Γεώργιος, *Η Παιδεία στο Χριστιανικό Βυζάντιο*, «Ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης 5», εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 1999.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ Ευθύμιος Ν., *Οι τοιχογραφίες της Μονής Λατόμου Θεσσαλονίκης και η Βυζαντινή ζωγραφική του 12^{ου} αι.*, εκδ. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1986.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ Ευθύμιος Ν., *Βυζαντινό Μουσείο Καστοριάς: Βυζαντινές και Μεταβυζαντινές εικόνες*, εκδ. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Αθήνα 2002.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ Ευθύμιος Ν., *Τοιχογραφίες της περιόδου των Παλαιολόγων σε ναούς της Μακεδονίας*, εκδ. Πουρναράς Π.Σ., Θεσσαλονίκη 1999.

ΤΣΙΛΙΠΑΚΟΥ Α., *Σέρβια, μια Βυζαντινή καστροπολιτεία*, εκδ. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Αθήνα 2002.

ΤΣΙΤΟΥΡΙΔΟΥ Άννα, *Ο ζωγραφικός διάκοσμος του Αγίου Νικολάου Ορφανού στη Θεσσαλονίκη*, εκδ. ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 1986.

ΤΣΟΥΓΚΑΡΑΚΗΣ Δ.Ι., *Η βυζαντινή Κρήτη από τον 5^ο αι. ως τη βενετική κατάκτηση*, εκδ. Βασιλόπουλος Στέφανος Δ., Αθήνα 1988.

ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ Νικόλαος Β., *Περί αλώσεως της Κων/πόλεως 1452*, εκδ. Πουρναράς Π.Σ., Θεσσαλονίκη 1993.

ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ Νικόλαος Β., *Η Βυζαντινή υμνογραφία και ποίηση*, εκδ. Πουρναράς Π.Σ., Θεσσαλονίκη 1993.

ΦΛΩΡΕΝΣΚΥ Παύλου, *Η αντίστροφη προοπτική, Το εικονοστάσι*, μτφρ. Σωτήρη Γουνελά, Αθήνα 2002.

ΦΛΩΡΟΦΣΚΥ Γεωργίου, *Χριστιανισμός και πολιτισμός*, μτφρ. Ν. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1982.

ΦΛΩΡΟΦΣΚΥ Γεωργίου, *Οι Βυζαντινοί Πατέρες του έκτου, έβδομου και όγδοου αιώνα*, εκδ. Πουρναράς Π.Σ., Θεσσαλονίκη 1992.

ΦΛΩΡΟΦΣΚΥ Γεωργίου, *Οι Βυζαντινοί ασκητικοί και πνευματικοί Πατέρες*, εκδ. Πουρναράς Π.Σ., Θεσσαλονίκη 1992.

ΦΛΩΡΟΦΣΚΥ Γεωργίου, *Οι Βυζαντινοί Πατέρες του 5^{ου} αιώνα*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1992.

ΦΛΩΡΟΦΣΚΥ Γεωργίου, *Οι ανατολικοί Πατέρες του τέταρτου αιώνα*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1991.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ Κωνσταντίνος, *Τα μνημεία της Ραβέννας*, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2002.

ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ Μανόλη- ΜΠΙΘΑ Ιωάννας, *Ευρετήριο Βυζαντινών τοιχογραφιών: Κύθηρα*, εκδ. Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 1997.

ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ Ιωάννης Μ., *Από το Βυζάντιο στο Νέο Ελληνισμό*, εκδ. Κάδμος, Θεσσαλονίκη 2001.

ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ Ιωάννης Μ., *Η προστασία του περιβάλλοντος στο Βυζάντιο*, εκδ. Τυπωθήτω, Αθήνα 2001.

ΧΟΝΟΡ ΧΙΟΥ, ΦΛΕΜΙΝΓΚ Τζον, *Ιστορία της τέχνης*, μτφρ. Ανδρέας Παππάς, εκδ. Υποδομή, Αθήνα 1991, τόμος 2.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: *Ο ναός του Αγίου Δημητρίου, προσκύνημα ανατολής και δύσεως* (Πρακτικά ΙΒ' επιστημονικού συμποσίου, Ι.Μ.Βλατάδων, 1-3 Οκτ. 1998- επιμ. Γ.Χ. Γκαβαρδίνας), εκδ. ULP , Θεσσαλονίκη 2001.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ: *Πελαγονία-Μια άλλη Ελλάδα*, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη-Αχρίδα, 2004.

ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Αναστάσιος Π., *Το επαρχικόν βιβλίον Λέοντος του σοφού και αι συντεχνίαι εν Βυζαντίω*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2000.

ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ Αικ., *Βυζαντινή Ιστορία*, 3 τόμοι, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1991-1997.

ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ Αικ., *Εκλογή, αναγόρευσις και στέψις του Βυζαντινού Αυτοκράτορα*, εκδ. Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 1956 .

VELMANS Tania, *Βυζάντιο: Τέχνη και διακόσμηση*, εκδ. Καρακώτσογλου, Αθήνα 2004.

WALTER Gerard, *Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο στον αιώνα των Κομνηνών 1081-1180*, εκδ. Παπαδήμας, Αθήνα 1994.

WELLS Colin, *Σαλπάροντας από το Βυζάντιο. Πώς μια χαμένη αυτοκρατορία διαμόρφωσε τον κόσμο*, μτφρ. Κώστας Αντύπας, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2008.

WILSON Nigel, *Οι λόγιοι στο Βυζάντιο*, μτφρ. Νικ. Κονομής, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1991.

ΖΩΓΡΑΦΙΔΗ Γεωργίου, *Βυζαντινή φιλοσοφία της εικόνας*, Αθήνα 1998.

ΖΩΡΑ Γ. Θ., *Βυζαντινή ποίησης*, «Βασική Βιβλιοθήκη Ι», Αθήνα 1956.

ΩΡΕΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ: *Έργα και ημέρες στο Βυζάντιο. Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Μυστράς*, εκδ. ΥΠΠΟ, Αθήνα 2001.

ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ ΤΟΜΟΙ – ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ – ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ:

-«ΑΓΙΟΝ ΌΡΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ», Υπουργείο Μακεδονίας & Θράκης, ΚΕΔΑΚ, Θεσσαλονίκη 2003.

-«ΑΡΜΕΝΙΖΟΝΤΑΣ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ, ΤΟ ΠΛΟΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ», εκδ. Καπόν, Αθήνα.

-«ΒΑΛΚΑΝΙΑ. ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΕΣ ΟΧΥΡΩΣΕΙΣ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 5/3/2000.

-«ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΘΗΝΑ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 24/12/1995.

-«ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 12/1/2003.

-«ΒΥΖΑΝΤΙΟ. ΈΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΕΣ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 25/11/2001.

-«ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΆΡΑΒΕΣ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 6/8/2000.

-«ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ», Α΄ Διεθνής Βυζαντινολογική Συνάντηση, Δελφοί 20-24 Ιουλίου 1985, Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, Αθήνα 1987.

-«ΒΥΖΑΝΤΙΟ. Ο ΚΡΙΣΙΜΟΣ 11^{ος} ΑΙΩΝΑΣ», *Ελευθεροτυπία / Ιστορικά* 28/9/2000.

-«ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 2/12/2001.

-«ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ. ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΣΚΥΛΙΤΖΗ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 28/10/2001.

- «ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες*.

-«ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΛΑΪΚΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 18/1/1998.

-«ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΕΣ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 30/1/2000.

- «ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΣΜΗΜΑ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 20/6/1999.
- «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ. Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 11/6/2000.
- «ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 1997», Πολεμικό Ναυτικό.
- «Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 28/5/2000.
- «Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 17/9/1995.
- «Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 24/11/1996.
- «Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 16/4/1995.
- «Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 23/12/2001.
- «Η ΓΟΡΓΟΝΑ ΚΑΙ Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 15/7/2001.
- «Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΚΟΜΝΗΝΩΝ», *Ελευθεροτυπία / Ιστορικά* 28/6/2001.
- «Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΜΟ», Αφιέρωμα του περιοδικού *Σύναξη* 24/1987.
- «Η ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 22/12/1996.
- «ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ Α΄: ΕΝΑΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ», *Ελευθεροτυπία / Ιστορικά* 27/7/2000.
- «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ», εκδ. Εκδοτική Αθηνών, τόμ. Ζ' - Ι, Αθήνα 1975-1979.
- «ΙΣΤΟΡΩΝΤΑΣ ΤΟ ΘΕΙΟ. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 14-15/4/2001.
- «ΚΑΙΝΗ ΚΤΙΣΗ. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΟΠΤΙΚΗ», έκθεση ζωγραφικής/ αγιογραφίας, εκδ. περιοδικού *Σύναξη*, Αθήνα 2003.
- «ΚΑΣΤΟΡΙΑ. Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΙΓΛΗ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 3/12/1995.
- «ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ, Ο ΓΕΩΓΡΑΦΟΣ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 12/3/2000.
- «ΚΥΠΡΟΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 16/9/2001.
- «ΚΥΡ-ΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ», Αφιέρωμα του περιοδικού *Σύναξη* 12/1984.
- «ΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ, Ο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΣ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 29-30/4/2000.

- «ΜΗΤΗΡ ΘΕΟΥ. Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 12/4/1998.
- «ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 4-5/5/2002.
- «Ο ΈΛΛΗΝ ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 9/7/1995.
- «ΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΌΡΟΥΣ», εκδ. Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Σπουδών & Εκδοτικής Αθηνών, τόμ. Α΄ - Δ΄, Αθήνα 1980-1984.
- «ΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΌΡΟΥΣ» (κατάλογος έκθεσης), εκδ. της Ιεράς Κοινότητας του Αγίου Όρους και του Οργανισμού Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, Θεσσαλονίκη 1997.
- «ΠΑΣΧΑ. ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑΚΟΣ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 8/4/2001.
- «ΠΕΡΙ ΑΝΕΜΩΝ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 26/8/2001.
- «ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΕΣ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 1/11/1998.
- «ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΆΓΙΟΙ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 27/10/2002.
- «ΤΑ ΛΟΥΤΡΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 13/5/2001.
- «ΤΑ ΟΡΘΟΔΟΞΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 19/1/1997.
- «ΤΙ ΞΕΡΕΙΣ ΕΣΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ. ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ (Ερωταποκρίσεις)», εκδ. Ετοιμασία, Ι.Μ. Τιμίου Προδρόμου, Καρέας 2000.
- «ΤΟ ΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 21/12/2003.
- «ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΠΑΘΟΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 13/8/2000.
- «ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 23/5/1999.
- «ΎΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 18/2/2001.
- «ΦΑΓΙΟΥΜ. ΤΑ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 12/5/1996.
- «ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 29/6/1997.
- «ΧΑΡΤΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΟΙ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ», *Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες* 11/7/1999.

Γ. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

- ΑΓΑΠΗΤΟΥ Π. *Το εβένινο λαούτο*, εκδ. Άγρα, Αθήνα 2003.
- ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ Τάσου, *Μεσαιωνικό τρίπτυχο*, εκδ. Εστία, Αθήνα 1998.
- BENTLEY PAUL, *Ο άνθρωπος που διαδέχθηκε τον Υάκινθο Βωβό*, εκδ. Ενάλιος, Αθήνα 2004.
- ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ Δημητρίου, *Μαρία Δοξαπατρή*, Αθήνα 1858.
- ΒΛΑΧΟΥ Α., *Οι τελευταίοι Γαληνότατοι*, εκδ. Εστία, Αθήνα.
- CORBUL V., *Η Άλωση*, εκδ. El-Ro, Αθήνα 1997.
- ΔΕΛΤΑ Πηνελόπης, *Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου*, εκδ. Εστία, Αθήνα ²³1982.
- ΔΕΛΤΑ Πηνελόπης, *Για την Πατρίδα*, εκδ. Εστία, Αθήνα ²¹1982.
- DOHERTY Paul C., *Αυτοκρατορικός φόνος*, εκδ. Ενάλιος, Αθήνα 2005.
- ΔΟΥΚΑ Μάρως, *Ένας σκούφος από πορφύρα*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα ¹1995.
- ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ Χρήστου Π., *Κων/νος Παλαιολόγος*, εκδ. Εστία , Αθήνα ⁴1997.
- ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ Κλ., *Αυγούστα Θεοδώρα*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2002.
- ΦΕΡΟΥΣΗ Δημήτρη, *Θεοδώρα Κομνηνή, Βασίλισσα και Μοναχή*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1997.
- FORD M., *Ιουλιανός ο αποστάτης*, εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 2003.
- GORDON Alan, *Ο σφετεριστής του βυζαντινού θρόνου*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2005.
- GRAVES Robert, *Κόμης Βελισσάριος*, εκδ. Μέδουσα ⁶, Αθήνα 2001.
- ΚΑΚΟΛΥΡΗ Ι.Δ., *Ο 3^{ος} Μάγιστρος των ιπποτών*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998.
- ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ Π., *Γεννήθηκα στο 1402*, τομ. Α΄+Β΄, εκδ. Εστία, Αθήνα
- ΚΑΠΑΝΤΑΗ Ισμήνη, *Το άλας της γης*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2002.
- ΚΟΚΚΙΝΑΡΗ Μιχ., *Οι αντρειωμένοι*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1999.
- ΚΟΚΚΙΝΑΡΗ Μιχ., *Ελ Χακίμ ο θεραπευτής*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2002.
- ΚΟΚΟΣΗ Κ., *Η ανατολή της Δύσης: Κων/πολη 1437*, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2004.
- ΚΟΡΝΑΡΟΥ Βιτσέντσου, *Ερωτόκριτος*, κριτική έκδοση Στυλιανός Αλεξίου, εκδ. Ερμής Αθήνα 1980.

- ΚΟΡΟΜΗΛΑ Μαριάννα, *Η Μαρία των Μογγόλων*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2008.
- ΚΥΡΙΑΖΗ Κ., *Η Δ' Σταυροφορία*, εκδ. Εστία, Αθήνα
- ΚΥΡΙΑΖΗ Κ., *Ρωμανός ο Δ' Διογένης*, εκδ. Εστία Αθήνα
- ΚΥΡΙΑΖΗ Κ., *Βασίλειος ο Βουλγαροκτόνος*, εκδ. Εστία, Αθήνα ¹1964.
- ΚΥΡΙΑΖΗ Κ., *Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος*, εκδ. Εστία, Αθήνα ¹1962.
- ΚΥΡΙΑΖΗ Κ., *Θεοφανώ*, εκδ. Εστία, Αθήνα ¹1963.
- ΚΥΡΙΑΖΗ Κ., *Ηράκλειος*, εκδ. Εστία, Αθήνα ¹1968.
- ΚΥΡΙΑΖΗ Κ., *Κωνσταντίνος ο Μέγας*, εκδ. Εστία, Αθήνα ¹1969.
- ΚΥΡΙΑΖΗ Κ., *Αγνή η Φράγκα*, εκδ. Εστία, Αθήνα.
- ΚΥΡΙΑΖΗ Κ., *Ροζέ ντε Φλορ: Καταλανοί, Αραγωνέζοι και Αλμογάβαροι στη δούλεψη των Παλαιολόγων*, εκδ. Εστία ², Αθήνα 1997.
- ΚΥΡΙΑΖΗ Κ., *Ερρίκος του Αινώ*, εκδ. Εστία², Αθήνα 1996.
- ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ-ΠΟΘΟΥ Μ., *Πήραν την Πόλη πήραν την...*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1996.
- ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ- ΠΟΘΟΥ Μ., *Η Μαρούλα της Λήμνου*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα
- ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ-ΠΟΘΟΥ Μ., *Νικηφόρος Φωκάς*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα
- ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ-ΠΟΘΟΥ Μ., *Δοξανιώ*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα
- ΛΑΜΠΑΡΔΗΣ Πασχάλης, *Η κοιλάδα των σπαθιών*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2008.
- ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ Γ., *Μάρα η χριστιανή σουλτάνα*, εκδ. Νέα Σύνορα-Λιβάνη, Αθήνα 1999.
- ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ Γ., *Οι Παλαιολόγοι*, εκδ. Νέα Σύνορα-Λιβάνη, Αθήνα 2006.
- ΜΑΞΙΜΟΥ ΠΗΝΕΛΟΠΗ Σ., *Μανουήλ Κομνηνός. Ο ιππότης αυτοκράτορας*, εκδ. Στοχαστής, Αθήνα 1990.
- ΜΑΡΑ Δημήτρη, «Βυζαντινός Δρόμων», *Ελληνικό Πανόραμα* 37/2004, σσ. 20-23.
- MARTIN-CHAUFFIER Gilles, *Το μυθιστόρημα της Κωνσταντινούπολης*, εκδ. Κασταλία, Αθήνα 2088.
- ΜΑΤΣΟΥΚΑ Νίκου, *Ζηλωτικά πόλεως Θεσσαλονίκης*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη ²2001.
- ΜΙΝΤΣΗ Γεωργίου Ι., *Η θλιμμένη πριγκίπισσα: Άννα Κομνηνή η πορφυρογέννητη*, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2000.

- ΜΟΛΙΝΟΣ ΣΤΡΑΤΗΣ, *Κωνσταντίνος και Αικατερίνη*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2004.
- ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ-ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ Ιωάννα, *Το άνθος του Μωρέως*, εκδ. Άγκυρα, Αθήνα 2000.
- ΝΤΙΑ Καρόλου, *Πορτραίτα Βυζαντινών*, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2002.
- ΝΤΙΑ Καρόλου, *Η Θεοδώρα, Η αυτοκράτειρα του Βυζαντίου*, μτφρ. Αντώνης Μοσχοβάκης, εκδ. Ηριδανός, Αθήνα χχ.
- ΠΑΛΑΜΑ Κωστή, *Η φλογέρα του βασιλιά*, εκδ. Γράμματα, Αθήνα 1993.
- ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ Αλεξάνδρου, *Οι έμποροι των εθνών*, Άπαντα, τομ 1^{ος}, εκδ. Δόμος, σσ. 133-343.
- ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ Αλεξάνδρου, *Η γυφτοπούλα*, Άπαντα, τομ. 1^{ος}, εκδ. Δόμος, σσ. 345-658.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Δημήτρη, *Ραφαήλ Σταυριώτης (Έλλην εκ Πόντου, Τραπεζούντιος, Προσκυνητής του έρωτος και θηρευτής της γνώσης)*, εκδ. Νέα Σύνορα – Λιβάνη, Αθήνα 1996.
- ΠΑΠΑΚΟΥ-ΛΑΓΟΥ Α., *Ανδρόνικος Κομνηνός ο Φιλόλαος*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα
- ΠΙΤΖΙΠΙΟΣ Κ. Σαράφης, *Ελληνικός Αυτοκρατορικός Στόλος*, Αθήνα
- ΡΑΓΚΑΒΗ Ρίζου, *Ο αυθέντης του Μορέως*, Αθήνα 1850.
- RACHET Guy, *Θεοδώρα, Η αυτοκράτειρα της Ανατολής*, μτφρ. Κατερίνα Καλαντζοπούλου, εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 2003.
- REED Mary & MAYER Eric, *Το Βυζάντιο φλέγεται*, μτφρ. Γ.Α. Γεωργίου, εκδ. Γκοβόστη, Αθήνα 2006.
- REED Mary & MAYER Eric, *Έγκλημα στο Βυζάντιο*, εκδ. Γκοβόστης, Αθήνα 2002.
- ΡΟΥΣΣΟΥ Γεωργίου, *Κασσιανή: Στέμμα και ράσο*, εκδ. MODERN TIMES, Αθήνα 2004.
- ΣΙΕΝΚΕΒΙΤΣ Χ., *Οι Τεύτονες ιππότες*, τομ. Α΄+Β΄, εκδ. Bell, Αθήνα 1998.
- ΣΙΝΟΥ Κίρα, *Άννα και Θεοφανώ: Πριγκίπισσες στα ξένα*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2004.
- ΣΟΛΟΜΟΥ Α., *Εικασία εν Θεώ-Κασσιανή*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998.
- ΣΟΥΡΕΛΗ Γαλάτειας, *Το δακτυλίδι του αυτοκράτορα*
- ΣΤΑΥΡΟΥ Τατιάνας, *Εάλω η πόλις: Χρονικό μνημόσυνο στον Παλαιολόγο*, εκδ. Εστία, Αθήνα 1995.

ΣΩΤΗΡΧΟΥ Μ. Π., *Η γιαγιά μου η άλωση*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1999.

ΤΕΡΖΑΚΗ Άγγελλου, *Η περιγικιπέσσα Ιζαμπώ*, εκδ. Εστία, Αθήνα 1945.

ΤΣΕΖΑΡΕΤΙ Πάολο, *Θεοδώρα*, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2002.

HARRIS Christopher, *Το χειρόγραφο του αιρετικού*, εκδ. Ενάλιος, Αθήνα 2008.

ΧΕΡΝ Τζούντιθ, *Γυναίκες στην πορφύρα*, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2002.

WALTARI Mika, *Ιωάννης Άγγελος*, εκδ. Καλέντης, Αθήνα 2003.

Δ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ/ΦΑΚΕΛΟΙ

ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, εκπαιδευτικός φάκελος, κείμενα επιμέλεια Μαρία-Χριστίνα Δεστούνη-Γιαννουλάτου, εκδ. Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2000.

ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΜΕΓΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ, φάκελος έκθεσης, εκδ. Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, Αθήνα 2001.

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ, εκπαιδευτικό πρόγραμμα, επιμέλεια Αλαξάνδρα Λέκκα και Στάθης Γκότσης, εκδ. Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, Αθήνα 2000.

ΨΗΦΙΔΕΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε ενότητες (*Μια αυτοκρατορία με γραφειοκρατική διοίκηση - Η χριστιανική θρησκεία: ακρογωνιαίος λίθος στο βυζαντινό εποικοδόμημα - Την εποχή που τα θεμέλια της οικονομίας βρίσκονταν στη γη-Βυζαντινή κοινωνία: Η αρμονία των αντιθέσεων - Εικόνες πίστης...εικόνες εξουσίας...εικόνες δημιουργίας - Η ιστορία όχι μόνο δύο πόλεων-Βυζαντινών Πολεμικά - Τα εν οίκω...εν δήμω - Η κοινωνική ζωή στο Βυζάντιο - Μορφές επικοινωνίας στο Βυζάντιο - Τότε που οι καλοί μαθητές αντιγράφανε - Βυζαντινή επιστήμη και τεχνολογία - Ο κύκλος της ζωής στα έθιμα των Βυζαντινών*), επιμέλεια κειμένων Γιούλη Νεστορίδου, καλλιτεχνική επιμέλεια Πόπη Περιβολαράκη, εικονογράφηση Χρήστος Ράλλης, ΥΠΕΠΘ-ΥΠΠΟ-Πρόγραμμα Μελίνα, εκδ. Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, Τμήμα Βυζαντινών Μουσείων, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα 2001.

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ, εκπαιδευτικό έντυπο, σχεδιασμός προγράμματος-κείμενα Αθηνά-Χριστίνα Λούπου και Μαρία Φουντούλη, εκδ. ΥΠΠΟ, 14^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, Μυτιλήνη 2000

Ε. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ (CD-ROMs)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ, δημιουργός Χρήστος Καρακόλης και συνεργάτες, εκδ. ΥΠΕΠΘ/Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα 2007.

ΣΟΦΙΑ, έκδ. Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη.

ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ ΕΙΚΟΝΕΣ, έκδ. Ι.Μ.Παντοκράτορος Αγίου Όρους.

PORTRAITS OF BYZANTIUM, έκδ. Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη.

ΤΟ ΦΑΝΑΡΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ, επιμέλεια Τάσου Ανθουλιά, εκδ. Χελιδόνι, στη σειρά «Θησαυροί της Ορθοδοξίας», παραγωγή Virtual Reality S.A., Multimedia Productions.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΥΠΕΠΘ/Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Αθήνα 2007.

ΣΤ΄. ΤΑΙΝΙΕΣ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΒΙΝΤΕΟ – ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ, Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ, Ο ΜΥΣΤΡΑΣ, ντοκιμαντέρ του Κ. Τσαρούχα, στη σειρά «Ελλάδα, τέχνη, πολιτισμός στο 2004», παραγωγή «Ερμής Production» 2003.

ANDREI ROVBLEV, Ταινία παραγωγής της πρώην ΕΣΣΔ, του Αντρέϊ Ταρκόφσκι, 3 ώρες 05΄, VO Score ασπρόμαυρο με έγχρωμες σκηνές. διανομή Gaumont, παραγωγή Mosfilm 1966. Το σενάριο της ταινίας σε απόδοση Νανάς Κυριαζή, εκδ. Καθρέφτης, Αθήνα χχ.

Η ΟΜΟΡΦΙΑ ΘΑ ΣΩΣΕΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, ντοκιμαντέρ για τη ρωσική Ορθοδοξία, επιστημονικοί σύμβουλοι Δ. Τριανταφυλλίδης – Σ. Αγουρίδης, σκηνοθεσία Φώτης Λαμπρινός, παραγωγή Λάμπα Φιλμ, ET 1 1992.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, βίντεο, σκηνοθεσία Βαγγέλη Σερδάρη, επιστημονικός σύμβουλος Θανάσης Παπαζώτος, διάρκεια 25 λεπτά, παραγωγή Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΧΙΟΣ, βίντεο, διάρκεια 25 λεπτά, παραγωγή Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ, ET2, 1995.

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΒΥΖΑΝΤΙΟ, ET2, 1995.

Ο ΧΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ET2, 1997.

Η ΑΓΝΩΣΤΗ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ – Η ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ, ET2, 1997.

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ – ΑΙΓΑΙΟ, Η ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΓΕΦΥΡΑ, (Οδησός, Κωστάντζα, Βάρνα, Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη), ET, 1998.

Η ΑΛΛΗ ΠΑΙΔΕΙΑ: ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ – ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ, ET, 1999.

ΜΙΑ ΠΑΛΕΤΑ ΓΕΜΑΤΗ ΖΩΗ – ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΔΡΑΜΑ – Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ – ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ: ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙΣ ΕΥΛΟΓΕΙΤΕ ΤΟΝ ΘΕΟΝ (Άμφια βαθμών Ιεροσύνης, εσωτερικοί χώροι του ναού), ΕΤ, 1999.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ, Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ, σκηνοθεσία Λάκης Παπάς – Δέσποινα Χαραλάμπους, παραγωγή ΥΠΕΠΘ/Εκπαιδευτική Τηλεόραση, 2007/08.

Η ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ, ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ, Αφήγηση – Σενάριο Σκηνοθεσία Αρχιμανδρίτη Τύχωνος Σεβκούνωφ, Πρόλογος στο κείμενο της Αφήγησης και του Σεναρίου Χρήστος Γιανναράς, ελληνική έκδοση Πρακτορείου Εκκλησιαστικών Ειδήσεων «Romfea.gr», Αθήνα 2009.

Ο ΧΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2, ΕΤ, 2000.

ΙΣΤΟΡΙΑ: «ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ», ΥΠΕΠΘ, παραγωγή ΕΠΕΑΕΚ.

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ: ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΟΣΑ ΔΕΝ ΕΣΒΗΣΕ Ο ΧΡΟΝΟΣ, (2 video, 1^ο: Από την Έφεσο στην Ηράκλεια, 2^ο: Από την Άσσο στο Αϊβαλί) , παραγωγή του Ίδρυματος Μείζονος Ελληνισμού.

ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ, ντοκιμαντέρ για τη βυζαντινή καστροπολιτεία με αναφορές στον ποιητή Γιάννη Ρίτσο, παραγωγή Spectrald L.T.D. 2003.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΕΣ: ΡΩΜΗ, ιστορικό ντοκιμαντέρ σε τέσσερα μέρη, παραγωγή History Chanel.

ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΕΣ, ντοκιμαντέρ του BBC, Max Productions.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΛΟΓΙΟΙ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ (ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΙΤΑΛΙΑ ΤΟΝ 15^Ο ΑΙΩΝΑ), ντοκιμαντέρ, σκηνοθεσία Γεώργιος Διζικιρίκης, παραγωγή ΕΤ 1 1988.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, ντοκιμαντέρ του Discovery Channel.

Εκπαιδευτικά Βίντεο στη σειρά «Βυζαντινή Ιστορία» του Ιδρύματος Μελετών Λαμπράκη, επιστημονικός σύμβουλος Ευάγγελος Χρυσός:

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ, ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΑΝ ΨΗΦΙΔΩΤΟ, επιστημονική σύμβουλος Άννα Αβραμέα, σκηνοθεσία Μέμη Σπυράτου, διάρκεια 21 λεπτά, παραγωγή ΙΜΛ 1996.

ΠΑΤΜΟΣ, ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ, επιστημονική σύμβουλος Έρα Βρανούση, σκηνοθεσία Θάνος Λαμπρόπουλος-Στέλιος Χαραλαμπίδης, διάρκεια 22 λεπτά, παραγωγή ΙΜΛ 1995.

ΜΥΣΤΡΑΣ, ΣΤΟΙΧΕΙΑ, ΣΤΙΧΟΙ, ΣΤΟΙΧΕΙΑ, επιστημονική σύμβουλος Ασπασία Λούβη-Κίζη, σκηνοθεσία Μέμη Σπυράτου, διάρκεια 24 λεπτά, παραγωγή ΙΜΛ 1996.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ, Η ΙΔΡΥΣΗ ΜΙΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ, επιστημονικός σύμβουλος Ευάγγελος Χρυσός, σκηνοθεσία Θάνος Λαμπρόπουλος-Στέλιος Χαραλαμπίδης, διάρκεια 25 λεπτά, παραγωγή ΙΜΛ 1996.

ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑ, Η ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ, επιστημονικός σύμβουλος Α. Μαρκόπουλος, σκηνοθεσία Άγγελος Κοβότσος, διάρκεια 21 λεπτά, παραγωγή ΙΜΛ 1996.

ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ 1453..., επιστημονικοί σύμβουλοι Χρύσα Μαλτέζου-Νικόλαος Μ. Παναγιωτάκης, σκηνοθεσία Αριάν Κότση, διάρκεια 20 λεπτά, παραγωγή ΙΜΛ 1996.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΑΝΑΛΑΜΠΕΣ ΚΑΙ ΠΤΩΣΗ, επιστημονικός σύμβουλος Αθανάσιος Παπαγεωργίου, σκηνοθεσία Αριάν Κότση, διάρκεια 22 λεπτά, παραγωγή ΙΜΛ 1996.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΥΠΡΟΣ, ΜΝΗΜΗΣ ΨΗΦΙΔΕΣ, επιστημονικός σύμβουλος Αθανάσιος Παπαγεωργίου, σκηνοθεσία Στέλιος Χαραλαμπίδης, διάρκεια 20 λεπτά, παραγωγή ΙΜΛ 1996.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ, Πειραματικό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης(ΣΕΠΠΕ), Φορέας υλοποίησης Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, επιστημονικός υπεύθυνος Στέργιος Ν. Στεργίου, Βιντεοκασέτα Α΄, Συνθετική οπτικοακουστική παρουσίαση τριών ενοτήτων, α) Το εργαστήρι του Αγιογράφου, β) Η αγιογράφηση του Ορθόδοξου Ναού, γ) Το ψηφιδωτό.

Ο ΚΡΥΜΜΕΝΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ (εκπ/κό CD-ROM για παιδιά σχολικής ηλικίας/επιμέλεια Άγγελος Δεληβοριάς), Αθήνα, Μουσείο Μπενάκη 2005.

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟ ΆΓΙΟΝ ΌΡΟΣ (Συλλογικό έργο), MLS Πληροφορική, Θεσσαλονίκη 2001.

ΠΑΤΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ (Συλλογικό έργο), MLS Πληροφορική, Θεσσαλονίκη 1999.

ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΗ: Από το Σάββατο του Λαζάρου έως την Κυριακή του Πάσχα(Συλλογικό έργο), MLS Πληροφορική, Θεσσαλονίκη 1999.

ΚΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ (Συλλογικό έργο), .Λιβάνης-Multimedia Ηλεκτρονικές Εκδόσεις, Αθήνα 1995.

ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ, Αγ. Σοφία, Άγιον Όρος, Καστοριά, Κρήτη, Μετέωρα, Μυστράς, Πάτμος: Ιστορία, αρχιτεκτονική, γλυπτική, τοιχογραφίες, εικόνες, κειμήλια, μικροτεχνία (Συλλογικό έργο), MLS Πληροφορική, Θεσσαλονίκη (χ.χ).

ΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΕΣΠΩΝ, ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Θεσσαλονίκη 1997 (βιντεοκασέτα).

